

Всесвіт

K. 0176
N11.

1934

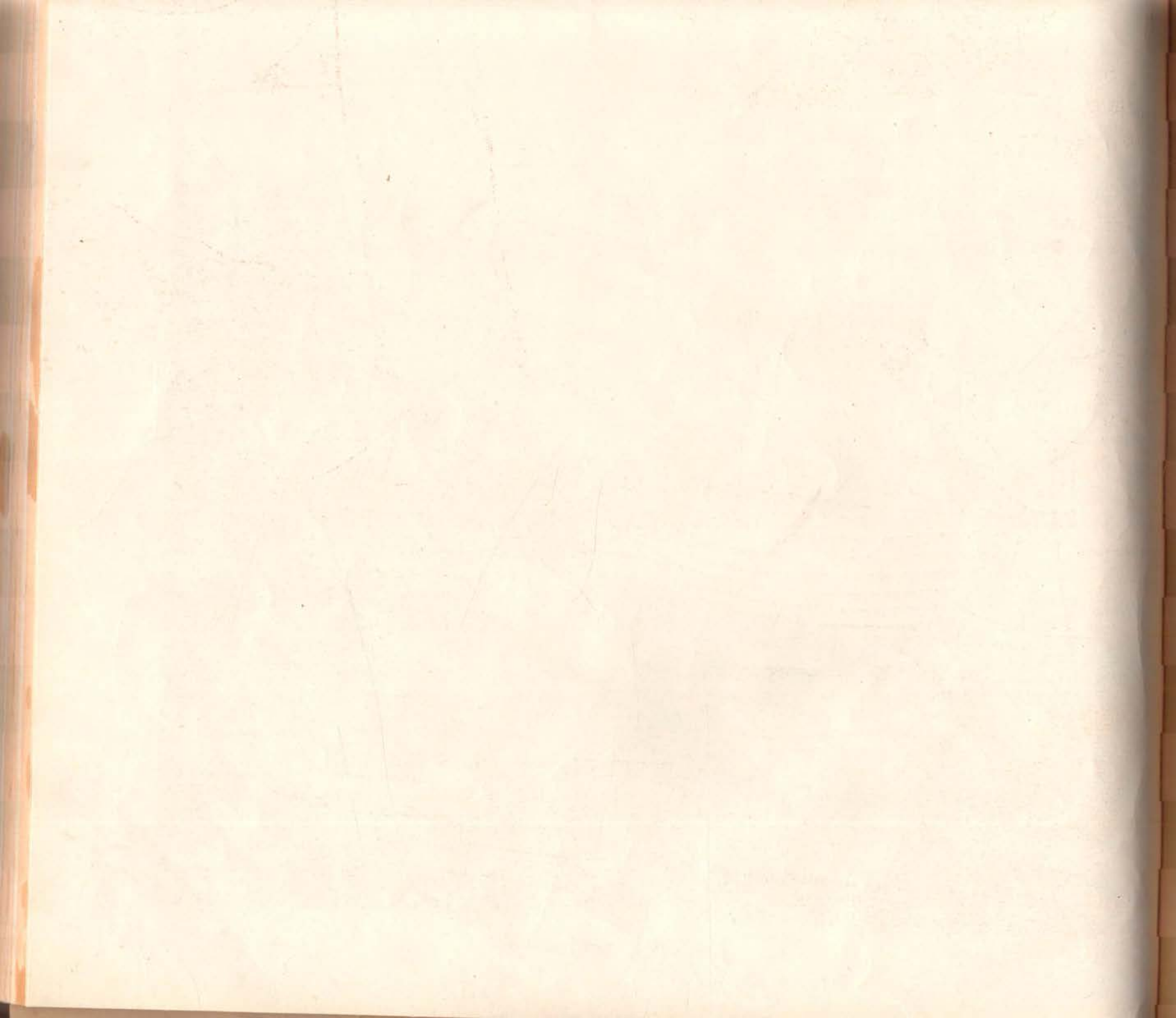
1926
196 2/2

Мені відомо, що
вас цікавить

105 (47714X) „1926“).

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

ВСЕСВІТ

За
редакцією

ШУМСЬКОГО О.
КАСЯНЕНКА Е.

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

№ II (34) 15 червня 1926 р.
Рік видання II-й.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

Харків, вул. Лібкнехта, № 11.
Тел. № 34-76.

Фото-эюд т. Овзера.

„НРАСТВІННА РОБОТА“

Оповідання Остапа Вишні, малюнки О. Довженка.

Ех, як би ти знав, який я артист... Було, як вийду на сцену, заспівую:

„От-и-чі-во же, дор-и-гая,
„В ету ноч ти не-е сомн-о-о-й!“

Мліли всі!... І Васька співав...

В такі хвилини приходив служка, сіпав Ваську за рукав, казав: — Петь іздесь нідзя!.. А Васька дотягував ноту й запивав пивом. — Не буду! Чого пристав?

І замислювався... Тоді я з його лоба милувався... Ах, який Васьки лоб був?! Який лоб?! Власне не лоб, бо лоба не було видно, зачіска на лобі... Дивна зачіска... Якимось таким кандибобером скаркалася вона на лоба, волосина до волосини, потім загиналась і бігла на висок, і там уже губилася на його невеличкій голові... Але величезний біг Васьчиної зачіски, її порядчок на лобі, її „баранчики“ на високі волосся—все це було прекрасне і так художньо воно закригало над цим маленьким лобом... Такі зачіски робляться не інакше, як помічником волосся, пильно те волосся на лоба зачесавши, а потім долонею (руку притиснувши його до лоба. Потім треба вільним рухом гребти (зубці сторч!) у правій руці обвести напівкругом те волосся до вискока. Тільки тоді така зачіска буде... Інакше ні... І то не в усіх місцях буде... А у Васьки вона була завжди, і була найкраща, яку мені тільки доводилося бачити... Отакий був Васька! Отака була в його зачіска. Через те й подобався мені Васька... А потім шляхи наші розійшлися. Загубив я Ваську... Три роки я його не бачив... Починав уже забувати... Та не сходиться, як кажуть, тільки гора з горою... Дивлюсь оце якось я в міському парку, на траві на зеленій, догори спинок, пильно дивлюся, як між кущиками кульбаби жовтогарячої одна комашка другій комашці головоньку одгризає...

Дивився я на це й думав думу гнітучу:

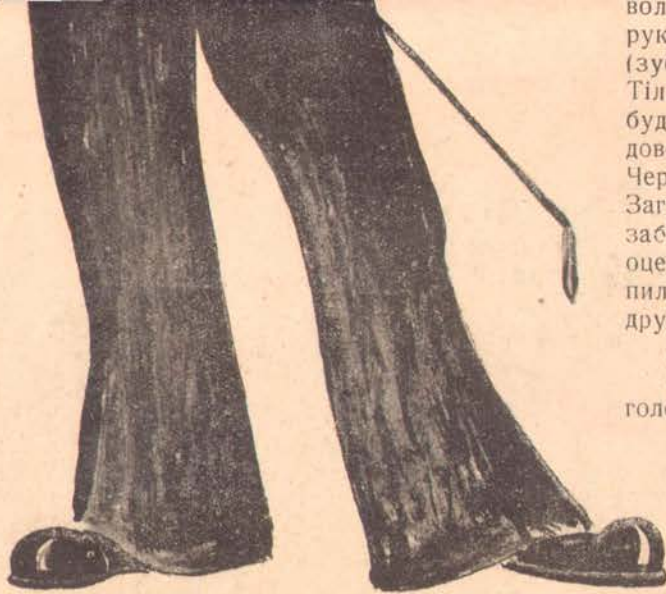
— Чому одна комаха другій комасі голову одкусує?.. І чому інша комаха іншій комасі голову?.. Коли це хтось із-заду лясь мене дубчиком. Зирк!—Васька!

— Да ти не респектуй!.. Не ка?!

— Я!

Отакий був Васька!... Через те й подобався мені!...

З ВАСЬКОЮ ЛОБОМ ми давно не бачилися...

Колись ми з ним хоч і не були великими приятелями, але, зустрічаючись, завжди раділи один одному...

Випадково якось доля нас із Ваською Лобом стукнула, інтереси наші зійшлися, і частенько ми з ним сиділи за кухлем пива в „Баядерці“, або в „Евриці“...

І в „Баядерці“ і в „Евриці“ та й по інших таких місцях Васька був своєю людиною... А я хотів бути там своїм...

У мене було на пиво, а Васька любив пиво (і горілку теж!)—зійшлися ми, одне слово, з Ваською характерами...

Були ми з Ваською Лобом і в підвакзальних катакомбах (він і там був своїм!), ходили й по „малінах“...

Вчив мене Васька цікавого життя дногового, багато пив, не мало їв, і в хвилини особливої любові до мене, ляпав по плечу й говорив ніжно:

— Фраер ти ізчо! І хороший ти, видать, парень, свой парень, а фраер... Нічого,— навчимося! Ти тільки міне слухай...

Мені Васька подобався... Може через те, що він „бувший артист“, а може через щось інше... Я слухав його залюбки:

— Ех, ти!—говорив мені Васька.—Он ти, хто ти такий? А я артист!

волосся, пильно те волосся на лоба зачесавши, а потім вільним рухом (зубці сторч!) у правій руці обвести напівкругом те волосся до... Тільки тоді така зачіска буде... Інакше ні... І то не в усіх буде... А у Васьки вона була завжди, і була найкраща, яку мені доводилося бачити... Отакий був Васька! Отака була в його зачіска... Через те й подобався мені Васька... А потім шляхи наші розійшлися... Загубив я Ваську... Три роки я його не бачив... Починав уже й забувати... Та не сходиться, як кажуть, тільки гора з горою... Це оце якось я в міському парку, на траві на зеленій, догори спина, пильно дивлюся, як між кущиками кульбаби жовтогарячої одна комаха другої комахці головоньку одризає...

Дивився я на це й думав думу гнітучу:

— Чому одна комаха другої комахці голову одкусує?.. І чому друга комаха?.. Коли це хтось із-заду ляє мене дубчиком. Зирк!—Васька!

— Да ти мене не ряснешть?! І чому ти мене ляєш дубчиком?.. Ка?!

— Я!..

— Звідки ти мене ляєш?..

Чому тут?.. І чому ти мене ляєш в такім місці?.. А Васька стояв передо мною в костюм на...

BIER
НО

LLE

Вчив мене Васька цікавого життя дногового, багато пив, не мало їв.

новий, то
нозелени
на н...
„Джмі“
на ліній
ці рукави
ка зам...
ва...

І кур...
В а с...
„Espero“
зачіс...
Ще кра...
як тоді...
ла!.. По...
на-пиш...
не водо...
видно, ...

...а не інакше, як регальним маслом...—Та де ж ти
 Василю, Васько? І що ти тепер робиш? Та ти, Васько, денді!
 Спрашуєш?—Живу, брат, як ніколи не жив... І манети
 поки, і робота і не важка, і інтересна... З любови живу...
 Одружився?
 Сміюся, щоб я одружився?! Не з своєї любови живу,
 з чужої...
 Не розумію!
 Фраєр ти, як я бачу, й досі... Інші люблять, а я
 живу...
 Тебе люблять?
 І який же ж ти не понятной... І не мене люблять, а
 себе люблять, а я живу...
 Як це?
 Ну, слухай! Тільки „ша“! Тобі одному розкажу... І щоб
 конкуренції, бо я тепер строгой... У парку тут один
 люблять... Розумієш?
 Не дуже розумію...

А я їм:
 — Який я вам товариш, коли ви такі безнраствінні? Ходім
 у кантору!..
 Тут нада характер строгой видержать...
 Ну, тут вони, розуміється, просить:
 — Та не зручно... Та...
 — А робить це зручно?! Ходім! ходім...
 — Та, громадин...
 Тут уже можна немного попустить:
 — Можна, положим, і тут оштрахувать... Квитанції зо
 мною... Штраху десять рублів заплатите, квитанцію одер-
 жите... І щоб етого болі я не видав!
 Здебільша дають, бо вибіраєш підходящих... Береш десятку
 й пишеш квитанцію... Квитанцій я купив... Пишеш:
 „Получено за безобразіє у парку десять рублей...“
 — Прізвище?
 — Та не треба прізвища...
 — Як не треба?... Міне,—говорю,—для відчиту треба...

Ходім у кантору!... Притикол надо составить!.. Пожалуйте!..

— Ех ти! От ти сидиш тут у парку... І смотриш... От подходить тринвай... Ідуть у парк парочки... Гулять вроді... Ти й смотриш, які такі в них намірення... Тут треба нюх... І вже нюх етой маю... Мене вже не одуриш... От парочка в паркову алею, і один до одного дуже близько... Я, вроді без уніманія, за-ними... І назирцем—де сядуть... От примітив, де сядуть... Зразу не йди... Хвилин так через десять-п'ятнадцять на те саме місце гуляєш... Гуляєш і натикаєшся... Зразу до їх...

— А а-а?! Так отакоє безобразіє?! І в общественному месті?! Та як вам не стидно?! Тут люди ходять, свешим воздухом. можна сказать, дишуть?! Отакая, можна сказать, нраствінність?! Ходім! Ходім у кантору!.. Притикол надо составить!.. Пожалуйте!

Ну тут вони, канешно, в смущеніі:

— Та, товаришу, та що ви?! Та ми нічого?!

На понт беру...

— Та ви,—просять,—щось напишіть там...

— Ну, я вас жалею... Напишу какоєсь-небудь прізвище! Получайте,—говорю,—квитанцію... І щоб етого боли,—говорю,—не було! Ідіть...

Вони—ходу... А я собі гуляю далі...

Так за день, смотриш, до п'яти червяків і настрахуєш... Живеться, як бачиш, не погано... І, знову таки, й робота нраствінна...

Васька встав і пильно кудись задивився...

— Ну, будь! Ключуло, здається... Безпокойная работа! Бувай!..

І побіг Васька!.. А я дививсь йому в слід і думав:

— От тобі й Васька! Мораліст, сукин кот!

Остап Вишня

Нарис К. Подолянина.

Морем синім кораблі плывуть.

МОРЕ холодними язиками лизало беріг. Роспалений пісок жадібно всмоктував пінясті хвилі. Сонце жагучими устами припадало до синього моря. Вітер набравши в жмені гарячого піску силав у воду. Шугнула білогруда чайка. Блиснув проти сонця парус. Золотим дощем розбилась об мамінь хвиля...

Там де в туманах зникає море сизим струмочком димок віється

Найтяжча праця полежальщика. Хіба що робота забойщика в морі може зрівнятися з нею. День цілий полежальщик в пилу купається, розгортає, з брудним клапаном на обличчі. Весь брудний, мов дим, в пилу на вулиці вивалявся...

Скоро починають западати груди, втягуються щоки,—легені, мов пани й уночі випльовують брудний пил з грудей...

Жодної роботи робітник порту не ставить на один рівень зі своєю

Нарис К. Подолянина.

Морем синім кораблі плывуть.

МОРЕ холодними язиками лизало беріг. Роспалений пісок жадібно всмоктував пінясті хвилі. Сонце жагучими устами припадало до синього моря. Вітер набравши в жмені гарячого піску сипав у воду. Шугнула білогруда чайка. Блиснув проти сонця парус. Золотим дощем розбилась об мамінь хвиля...

Там, де в туманах зникає море, сизим струмочком димок віється...
Все ближче й ближче, мов чайка, гойдаючись на хвилях, наближається пароплав, засапано розрізає гострим носом хвилі, величиною прямує в гавань...

Одеською вулицею—Приморською...

Панорама різко міняється...
Вагонами загорожено залізну путь. Високо підіймається місто над морем. Будівлями, складами заставлено бухту. Легенько похитуються пароплави...

Метушливо сновигають катера. Незграбними ричагами випирають лебідки, підйомні крани, конвеєра.

Брязчать ланцюги, скриплять троси, співають ролики, свистять сирени. Хрипло кричать грузчики. Вуха глушить гуркіт підвод.

Солоний вітер хлоще в обличчя,—

Порт...

Білі блузи.

Понад тисячу залізних горбів, кріпких, мов шкіра видублена, рук, полотняних блуз в порту працює...

Ріжну роботу ведуть вони, різні кваліфікації є серед них.

Фурмани—керують погрузкою пароплава.

Вінчмани—працюють на лебідках, груз підіймають...

Знощики—мішки з зерном пруть...
Полежалъщики—зерно розгортають...

Трюмачі—в трюмах працюють...
Старшаки рук («рука»—2³ чоловіка) за своєю партією доглядають...

Найтяжча праця полежалъщика. Хіба що робота забойщика може зрівнятися з нею. День цілий полежалъщик в пилу купається, розгортає, з брудним клапаном на обличчі. Весь брудний, мов дитина в пилу на вулиці вивалаяся...

Скоро починають западати груди, втягуються щоки,—легені, мов пани й уночі випльовують брудний пил з грудей...

Жодної роботи робітник порту не ставить на один рівень зі своєю. Зневажливо чмихне, глузливо скривиться, коли побачить якого будничного лярїста за роботою.

Од полярних берегів до тропіків...

Від льодового окіяну, до теплої Адриатики, від снігових портів Сибіру до сонячної Яфи прибувають в Одеський порт пароплави, вони з запашним сонячним подихом італійських апельсин, грецьких маслин, французького сморідом американської шкіри...

„Желябов“, „Новоросійск“, „Тобольск“, „Трансбалт“ полощуть черева в теплих водах Сінгапура, Салонік, Порт-Саїду, Костянтиніву. складають зерно, квасолю, макуху, сіль, грузять джут.

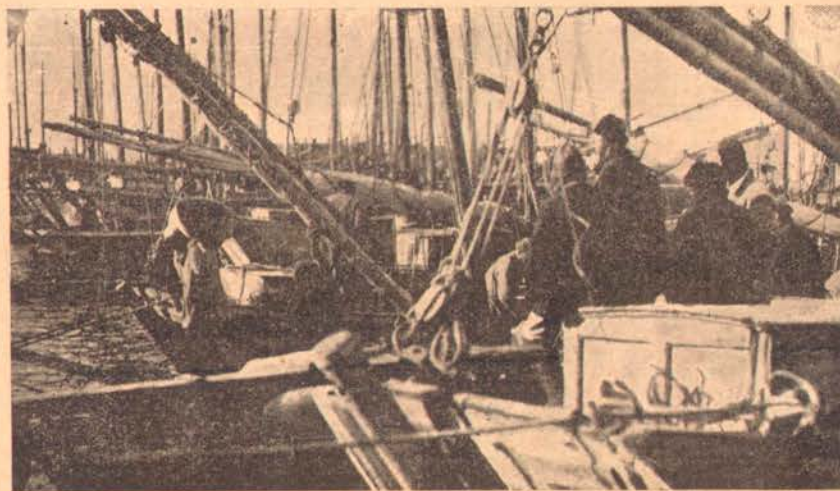
Чужоземні пароплави привозять в Одеському порту маришеву руду, шіру, нагужають—макуху, сіль, худобу...

За березень місяць Одеський порт одвідало 40 чужеземних пароплавів: 16 італійських, 11 американських, 3 німецьких, 1 норвезький, 3 грецьких...

За квітень—того більше...

Нема ще тої лихоманки в Одеському порту, що була раніше, коли лісом мачт поріс був місто. Нема того потоку людей, брідного шуму, так часто не маячить в повітрі вона феска, білий буркус, сині французький кашкет, жовта американська кепі, не виблискують в повітрі часто тропіки мідними лицями, глушить вуха гортанный гомін вереск, регіт, галас, гам...

Але вона буде, ой ще яка буде, чи й не більша?!

... Привозять із Херсону зерно, рибу.

Одеський порт—

до військового часу обсягом грузообороту був на першому місці серед інших портів.

Це свідчить відчит портуправління, до війни вивозилось краму з Одеси до Ростова—127,6—Новоросійську—109,1—Миколаїву—150,6. міл. пуд.

Ще десятиріччя Одеський порт завойовував перше місце і між Ленінградом, Ріогом, на початку ж війни—був на третьому місці. Це до загальної грузообороту. Коштовність же краму далеко рельєфніш підносить грузооборот порту.

Місто Одеса—великий, промисловий центр. Географічне становище—близький шлях до ближньо-східних ринків, зручне сполучення зі іншими торговими портами через Суецький канал—створюють сприятливі можливості для розвитку Одеського порту.

Але, відомо, що технічно порт далеко відставав од широкого обсягу своєї. Це тому, що з 80-х років порт технічно застив, в той час миколаївський, Херсонський порти технічно удосконалювалися.

Чому сприяла політика царського уряду, що більшу увагу зосереджувала на балтійських портах.

Після блокади, загальної руїни, неврожайів, торгове життя в Одеському порті завмерло. До того ж білі залишили глибокі сліди.

З 22-го року, з початком відбудови нашої промисловости, починає відбудуватись і Одеський порт.

Економічні зміни, політичні перевороти, будова нових транспортних ліній викликають різні торговельні пертурбації, міняють потік грузопотоку.

Нафту з Маріуполу, нафта з Кавказу, що йшли раніш морським шляхом через Одесу, пішли залізницею, чай теж пішов Сибірським шляхом.

Відсутність експорту муки, цукру, спирту теж саме, як і все вищезазначене, знижує грузооборот Одеського порту.

А між тим є нові перспективи. Дніпрельстан, Волго-Донський канал, Одеса-Київ оживлять Придністров'я, Надволля, новим потоком життя в Чорне море грузи.

Перебудова порту

Перебудувати порт гадають протягом 25 років; виконують ці роботи 68 міл. карб.

В першу чергу намічено збудувати в районі Пересипного елеватора на 3 міл. пуд. зерна, з пропускною спроможністю—500 тонн в годину, що подавав би конвеєрним мостом. Буде прокладено до елеватора залізницю, що даватиме оборот 240 вагонів на годину. Ця залізниця буде з'єднана з сортировочними станціями. Будова нової хлібної гавані в районі Пересипу, звичайно, сприяє буйному росквіту, і без того промишленого широкого передмістя Одеси.

Буде поширено нафтову й вільну гавані, Платоновий мол, старі, деревляні огорожі замінено буде бетоновими, що поглиблять причали... Глибоко заохочують заокіянські пароплави свої черева в глибокій

Вже кілька років ведуться роботи по перебудові порту, багато вже зроблено,—вже давно працюють конвеєрні мости, механічні амбари, здіймаються нові будови.

Кипить робота. Над морем б'ється шум машин, виростають нові будови відновленого порту.

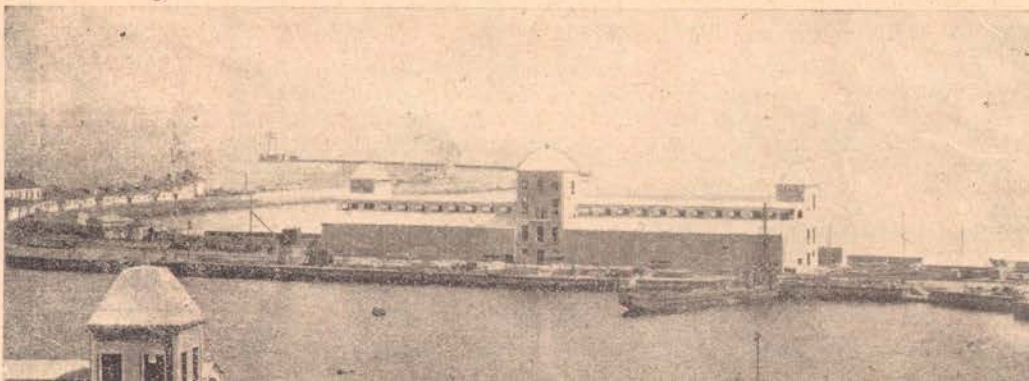
Перебудований порт оживить промислове життя Одеси, закипить, заб'ється тут торговельне життя...

„Всі прапори в гості прибудуть до нас*...“

К. Подолянин

Прокладають рейки в порту.

Висутність експорту муки, цукру, спирту теж саме, як і все вищезазначене, знижує грузооборот Одеського порту.

А між тим є нові перспективи. Дніпрельстан, Волго-Донський канал, Одеса-Київ оживлять Придністров'я, Надволля, новим потоком життя в Чорне море грузи.

Перевування порту

Перевування порту гадають протягом 25 років; виконуватимуть ці роботи 68 мільйонів карб.

В першу чергу намічено збудувати в районі Перевування елеватора на 3 мільйонів пудів зерна, з пропускною спроможністю — 500 тонн в годину, що подаватиме зерно конвеєрним мостом. Буде прокладено до елеватора залізницю, що даватиме оборот 240 вагонів на годину. Ця залізниця буде з'єднана з сортировочними станціями. Будова нової хлібної гавані в районі Перевування, звичайно, сприяє буйному розквіту, і без того промишленого, широкого передмістя Одеси.

Буде поширено нафтову й вільну гавані, Платоновий мол, старі, дерев'яні огорожі замінено буде бетонними, що поглиблюють причали... Глибоко заокіяються пароплави свої черева в глибокій воді.

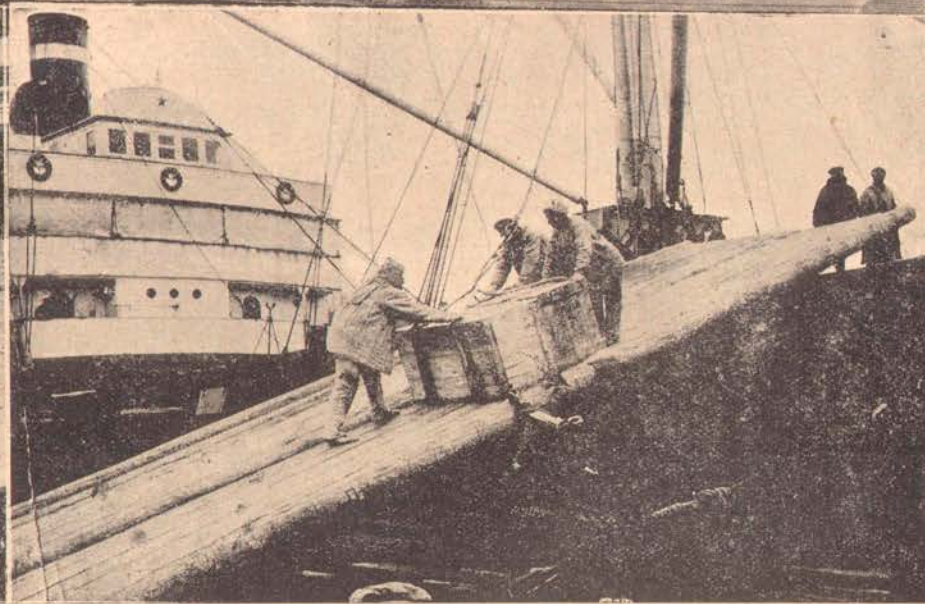
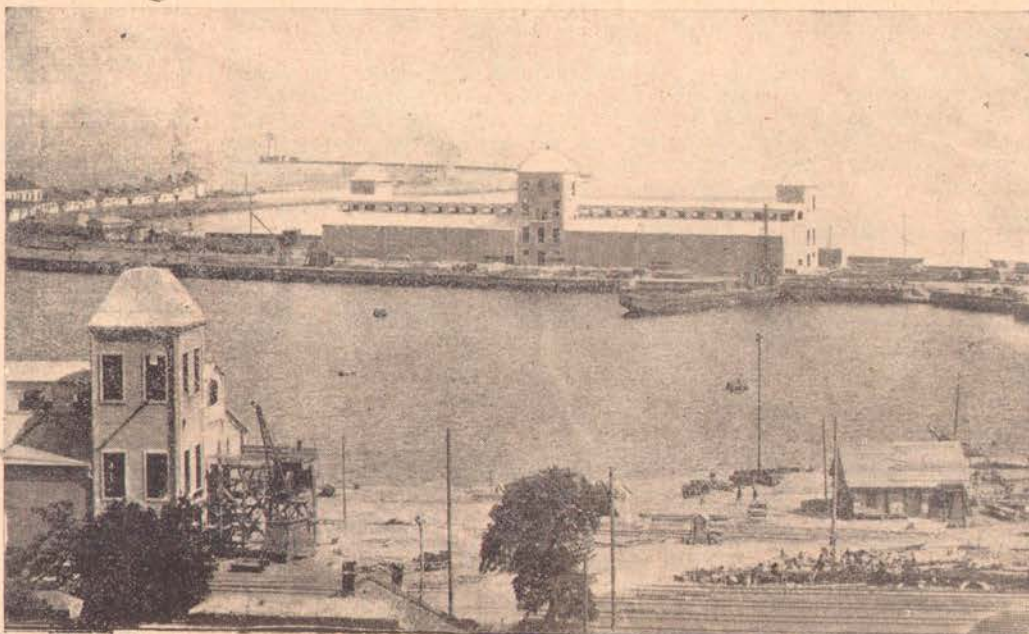
Будується, а частково збудовано, склади для клоччя, цукорні повітки для лісу, макухи, баки для нафти.

Механізовано буде вигрузку імпортованого крану, механізм передаватиметься кран до складів за 100 сажнів вгору.

Намічено будувати велетенський судно-будівельний й ремонтний завод, більший ніж завод Радторгфлоту.

Прокладають рейки в порту.

Угорі праворуч: Механічний амбар. Унизу ліворуч: грузять вівці Праворуч: вигрузка ф'ордівських тракторів.

Загальний вигляд гідро-електростанції.

СПОЧАТКУ трошки історії.

Недалеко від Харкова, там де міцно несе свої прозорі хвилі красунь Донець під Чугуївом, найприємніші місця. Тіністі ліси, зручнісінькі дачі й Денець—все це робило район цей найкращим місцем для відпочинку.

— І жили тут колись поміщики. Жили, правда, «періодично». Приїдуть ото на місяць-два в літку «відпочинуть на лоні природи», а потім знов зникнуть по «столицях». І тільки цікавляться що місяця одержати відповідну сільську «данину» зі своїх «володінь».

Але якось один з місцевих поміщиків, прихильник капіталістичного «прогресу» і перейнятий розпочатою вже тоді капіталістичною індустріалізацією, задумав «використати» природні сили Донця для власного збагачення.

Збудував паперову фабрику, що користувалася енергією Донця. Але подібна вона була до курячої хатини, збудованої на гранітній скелі. Величезну природню силу Донця використали на незначну 50-ти сильну установку. Звичайно, що ту мізерну енергію, що ця установка давала, забирала фабрика, що поволеньки прибуток поміщикові-експлуататорові давала. Говорити про електрифікацію району тоді було не утопією, а просто невдалим жартом.

Потім фабрика згоріла. І стояли розкидані трухляві руїни аж до 1925 року, коли побачило їх хазяйське око Всеукраїнського старости Г. І. Петровського.

Довідався Г. І. Петровський, що «прогресист» поміщик колись використовував уже природню силу Донця й глибоко засіла в його господарчій голові думка про будовання тут електричної станції для електрифікації.

тис. карб. Уже скільки комісій було в „Червоному полі“ і всі визнали станцію збудовано дешево, а все устаткування зроблено як найкраще. Зараз Донець невпинно крутить лопасті турбіни, що дає енергію на кінських сил.

З цієї енергії 50 сил має витратись для освітлення місцевих сел. Уже нині електрифіковано 3 села: Введенське, Ново-Покровське та Старо-Покровське. Серед сільської темряви—спадщини темного минулого, яскравим сяйвом знання й культури сасяє „лямпочка Ілліча“.

Урочисто святкувало „Червоне поле“ свято свого „офіційного“ народження. Зібралися селяне місцевих сел, що на власні очі переконалися в гурботах радвлди що до їхнього добробуту і спільно з робітниками будівельниками станції, з технічним персоналом, святкували своє свято перемоги упертої праці над стихією.

Прибули й гості з червоної столиці України т.т. Петровський, Чубар, Буценко та інші. На мтингові, влаштованому тут на повітрі біля станції біля Донця, кидали вони палкі слова про нове, світле життя, про нову радянську культуру.

Дякували селяне гостям за турботи. Вони розповідали про те, як вони вірливо хитали головами сільські „дядьки“ коли говорили про електрифікацію. Тепер вони на власні очі переконалися і стали вірними будівельниками нового життя.

А коли ім'ям головного ініціатора утворення станції Гр. Ів. Петровського запропонував назвати її, уміцній, єдиній овації злився численний мітинг.

Голова Раднаркому України т. Чубар перерівав червону стрічку до дверей електростанції ім. т. Петровського.

красун Донець під Чугуївом, приємніші місяця. Тіністі ліси, зручнісінькі дачі й Донець—все це робило район цей найкращим місцем для відпочинку.

— І жили тут колись поміщики. Жили, правда, «періодично». Приїдуть ото на місяць-два в літку «відпочинуть на лоні природи», а потім знов зникнуть по «столицях». І тільки цікавляться що місяця одержати відповідну сільську «данину» зі своїх «володінь».

Але якось один з місцевих поміщиків, прихильник капіталістичного „прогресу“ і перейнятий розпачаю вже тоді капіталістичною індустріалізацією, задумав „використати“ природні сили Донця для власного збагатіння.

Збудував паперову фабрику, що користувалася енергією Донця. Але подібна вона була до курячої хатини, збудованої на гранітній скелі. Величезну природну силу Донця використали на незначну 50-ти сильну установку. Звичайно, що ту мізерну енергію, що ця установка давала, забирала фабрика, що поволеньки прибуток поміщикові-експлуататорові давала. Говорити про електрифікацію району тоді було не утопією, а просто невдалим жартом.

Потім фабрика згоріла. І стояли розкидані трухляві руїни аж до 1925 року, коли побачило їх хазяйське око Всеукраїнського старости Г. І. Петровського.

Довідався Г. І. Петровський, що „прогресист“ поміщик колись використовував уже природну силу Донця й глибоко засіла в його господарчій голові думка про будівництво тут електричної станції для електрифікації.

З ініціативи т. Петровського було засновано акційне т-во по електрифікації району „Червоне поле“.

Увійшли до нього акціонерами ВУЦВК, Харківський Окрвиконком, Чугуївський Райвиконком, Т-во в справах електрифікації „Електрика“ та селяне 12-ти місцевих сел.

Селяне дуже охоче відгукнулися на заклик радянської влади електрифікувати район. Індивідуальними пайщиками до Т-ва записалося біля 12 тис. селян, що відробляли свій пай. Зібралось таким чином 20 тис. селянських грошей, приблизно по 16 карб. на людину.

Так розпочалась будівля „Червоного поля“. 8 місяців упертої напруженої праці. Не вистачало коштів, сама природа—надвичайний розлив

Донця, повідь—все це утворювало найтрудніші умови роботи. І все ж таки станцію було збудовано, й не тільки станцію, а збудовано великий промисловий млин, устатковану за останніми вимогами техніки олійниці.

Коштувало все це 560

кацію. Тепер вони на власні очі переконалися і стали вірними будівниками нового життя.

А коли ім'ям головного ініціатора утворення станції Гр. Ів. Петровського запропонували назвати її, уміцній, єдиній овації злився численний мітинг.

Голова Раднаркому України т. Чубар перерізав червону стрічку до дверей станції. Гідроелектростанція ім. т. Петровського запрацювала, несучи сяйво нової культури до району.

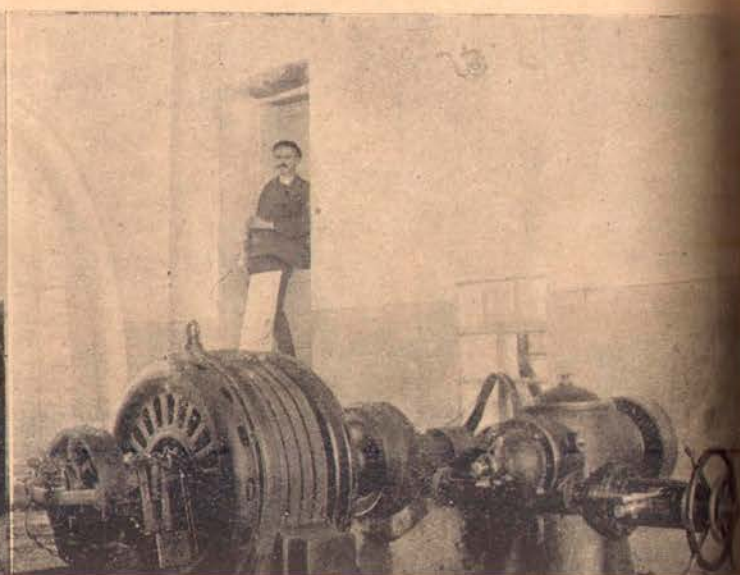
„Червоне поле“ ставить собі ще багато завдань. Індустріалізувати сільське господарство, електрифікувати його, підвищити на відповідній країні робітників і селян рівень.

Величезні, важливі, корисні завдання. Побажаймо-ж успіху „Червоному полю“ у виконанні цих завдань—великих заповітів великого пролетаріату В. І. Леніна!

Мак Бері

Тов. Чубар і тов. Буценко на урочистому відкритті станції.

Міст через Донець. Гребля. Праворуч—генератор.

Świer Бартельс—новий польський прем'єр.

Сітрін—секретар комітета конгресу тред-юніонів.

Жаспар—новий бельгійський прем'єр.

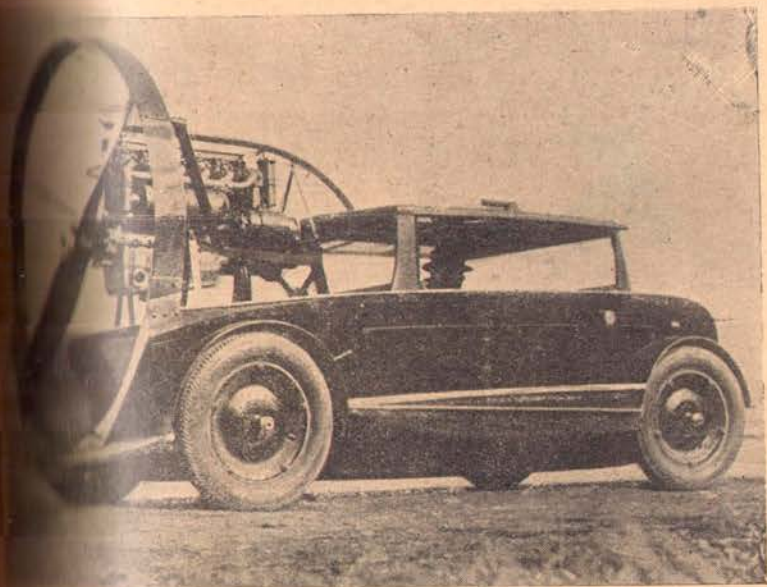

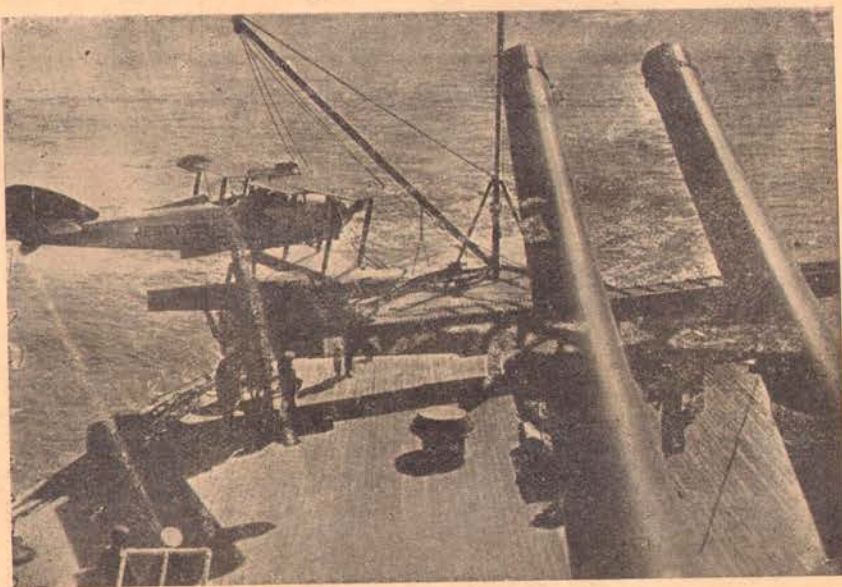
Наглова криза в Німеччині. Робітничий посёлок у Гановері зі старих вагонів.

Члени англійської фашистської організації «чорно-сорочники» розповсюджують свої відозви.

Трактор, що ходить по снігу, льоду, воді й по землі. Робить на землі 60 миль в годину.

Нові зенітні гармати на американському військовому пароплаві. Стріляють бездимним порохом.

На грецьких островах. Жінки біля криниці.

На грецьких островах. Жінки біля криниці.

Жінка-водонос.

ЖІНКИ СУЧАСНОЇ ГРЕЦІЇ

У ГРЕЦІЇ під турецьким ярмом жінки не мали змоги розвивати свій розум і свою волю. Народ, що застиг на одній точці розвитку і немов би параліжований 400-літньою неволею, уважав за свій єдиний обов'язок платити податки султанові. Жінки, що не могли діяти поза заведеними рямцями, мусили задовольнятися увічненням мови й старих елінських традицій. З молоком своєї воли вони передавали своїм дітям палкий патріотизм і завзяття. Вже протягом 100 літ визволена Греція намагається стати організованою нацією, і все

більше жіноцтва прокидається до громадянського життя. На турі своїй жіноцтво здебільшого на диво працездатне і енергійне, що жінка не зробила б досконало.

Початком відродження грецького жіноцтва було заведення серйозного вчення. Колись дівчат у школі вчено тільки французької мови й вони весь вільний час читали не найкращі твори французької літератури. Освіта для жіноцтва не була обов'язковою, не було навіть спеціальних шкіл для дівчат. У визволеній же з під турецької кормиги Греції пропанова жіночої освіти була така дужа й дари великодушних приватних людей такі щедрі, що зараз у Греції понад тисячу спеціальних дівочих шкіл. Вони можуть також поповнювати свої початкові знання серйознішими заняттями й складати потім іспити в Атенському університеті. В Греції чимало жінок лікарьок, адвокатів і навіть професорів.

Коли незалежність Греції дала змогу жіноцтву добитися вищої освіти, то зміни в житті країни розбудили в жіноцтві почуття самовідданості. Раніш жінки дбали виключно про своїх дітей, тепер вони починають займатися громадською роботою.

Після того, як Греція втратила частину Малої Азії, біженки яких переслідували турки, прибували в Грецію сотнями тисяч. Безталанні не мали ні притулку, ні грошей, ні одягу, ні харчування. Грецьке жіноцтво помогло урядові познаходити для них і притулок, і харчі, й одягу.

Та громадська робота жіноцтва не обмежується лише „благодійністю“, там провадиться й уперта визвольна боротьба, де бере участь жінка. Бо ж одержати перемогу має змогу переважно заможніша частина жіноцтва.

Роботи ще непочатий край.

На довійськовою статистикою письменність серед грецьких жінок була на незвичайно низькому рівні.

Неписьменних чоловіків було 69_процентів, а жінок—93.

Цікаві деякі звичаї, що збереглися ще до цього часу й характеризують побут грецької сім'ї.

На шлюб дивляться, як на звичайну торгову операцію, що відбувається між батьками незалежно від бажання дітей.

Молодий дістає реєстр приданого та забирає після весілля молоду до себе. Їх провозає гучна процесія з музикою. В домі молодого згідно зі звичаями країни, молода відкидається відмежованою від світа на протязі 8 днів.

На „гучна“ процесія є для грецької жінки, особливо в сільській місцевості, першою й останньою.

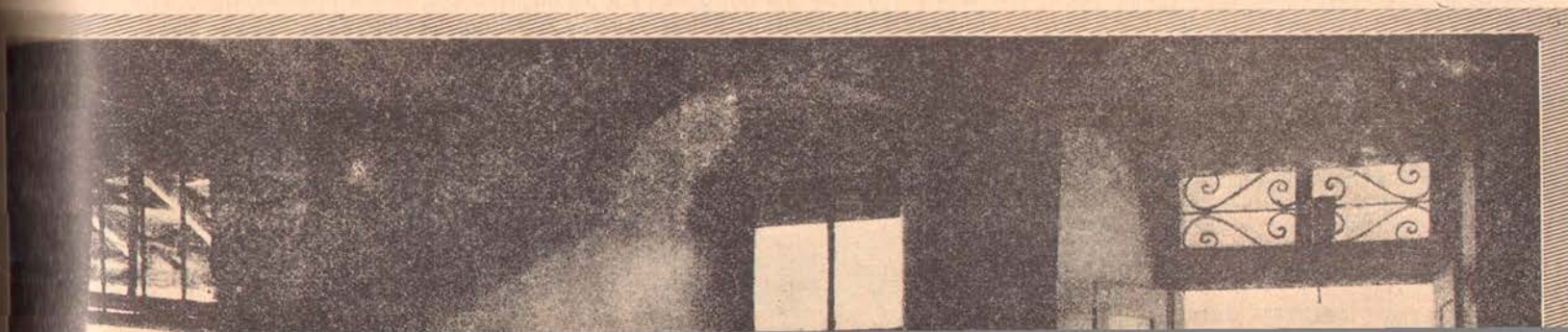
Щільніше життя її обмежується важкою працею в домашньому господарстві й на полі.

Навіть у свята жінка Греції скована різними „етикетами“, що свідчать про суворі звичаї. Жінки, що загалом не люблять танки, можуть танцювати тільки з жінками, а підчас усяких вистав та забав вони сидять під музикою, як скромні глядачі.

Тут обговорюються всі справи.

Селянки грецькі гнуться на полі та за ткацьким верстатом, а робітниці по дванадцять годин працюють на підприємствах. І ото звідти дійсно має прийти нова жінка Греції, що вміє протестувати і боротися.

Наші у свята жінка Греції скована різними „етикетами“, що свідчать про суворі звичаї. Жінки, що загалом люблять танки, можуть танцювати тільки з жінками і під час усяких вистав та забав вони сидять під муками, як скромні глядачі.

Селянки грецькі гнуться на полі та за ткацьким верстатом, а робітниці по дванадцять годин працюють на підприємствах. І ото звідти дійсно має прийти нова жінка Греції, що вміє протестувати і боротися.

Внутрішній вигляд хати в Пелопонесі.

АПТОН СІНКЛЕР

Нарис М. Ірчана.

А. Сінклера читає увесь світ—крім... Америки...

МИ не помилимося, коли скажемо, що американський письменник Аптон Сінклер є сьогодні найбільш популярним письменником—цілого світу. Твори Сінклера мають масового читача у всіх країнах земної кулі. Читає їх в першу чергу, пролетарська класа, читає й буржуазія. Та фактом є, що найменш популярним Сінклер як письменник, є в своїй рідній країні—Америці. Причина цьому проста: Найсильніша в світі буржуазія і її велетень—преса—від ряду літ бойкотує твори Сінклера. Сам письменник в розмові з редактором „Ліги авторських бюлетенів“ каже:

— Великою радістю є для мене вістка, що один примірник мого твору читали десятки людей, в'язнів, шахтарів лісових робітників вчителів і професорів. Я одержую листи з полудневної Америки, з Аляски і Нової Зеландії, з Індії і Радянського Союзу. Багато моїх книжок, про які ви ніколи й не чули в Америці, розпродані у Великій Британії і її колоніях, в Германії, Італії, Голандії, Данії, Скандинавських країнах, від Фінляндії до Сербії. Буквально мої твори видержали сотні видань, а зараз видаються теж державними й приватними видавництвами Радянських Республік...

Ці слова на перший погляд можуть здатися цілком звичайними, але коли ми візьмемо під увагу, що в рідній країні Сінклера є 120 мільйонів населення, а тираж творів письменника в другому—третьому виданні доходить до 100 тисяч, тоді ми зрозуміємо, чому самий автор „відкриває“ таємницю редакторів „Ліги авторських бюлетенів“, родовитому американцеві, що по за Америкою походили і розпродані його твори, про які в Америці й не чули. Американська буржуазна преса нічого і ніколи не пише про Сінклера, окрім пасквілів, які в ряди-годи з'являються. Був час, коли паперові трести відмовились продавати Сінклерові папер на друкування його творів. І Сінклер друкував на найгіршому афішному папері, який дістав хитрим способом.

В буржуазних журналах і газе-

СРСР. Та коли я почав докладніше інформувати його про свою бідність, щину він зацікавився чимало. Прохав надіслати всі його твори українською мовою, пропонував мені перекласти де-що з новітніх творів. Правда, доводилось круто, бо 35 мільйонна моя нація з 28 мільйонів Сінклера має на своїй мові заледво декілька і тих годі достати з України для автора. Прохав, писав, пояснював і на тому закінчилось. Навіть графій з постановок „Джیمی Гігенса“, якими письменник страшенно кавився, не доставили.

Мимоволі нагадується мені маленька чеська нація. Кожний новий Сінклера появлявся в Празі найбільше в 3—4 місяці після виходу в Америці. Звичайно, переклади авторизовані і гоноровані. А Україна знаходиться в тому вигідному положенні, що не потребує платити авторові, бо твори Сінклера в СРСР є державним монополем і ніколи не будуть появляться російською мовою за його згодою, автор не має претензій і до виходу тих творів на мовах інших національностей, що входять в склад СРСР. А все ж таки скільки творів Сінклера появилось досі на українській мові? Хай мені пробачать, кому це байдуже, але по мимо буйного розвитку на Україні, ми все ще їдемо волами.

Один з українських пролетарських письменників, коли довідався про переписування з Сінклером, між іншим пише мені з України:

— Може він (Сінклер) що писав і з приводу української літератури хоча б загальні міркування. Цікаво було б почути...

І я теж скажу. А діло в тому, що як я вже згадував, до недавнього часу Сінклер майже нічого не знав про нас. В його пребратій бібліотеці в Празі на різних мовах світа, окрім української, були й українські. Про українську літературу він цілком нічого не знав, не рахувати тих побіжних знайомих українських письменників, які я подав йому (новонадрукована українська література, яку видають наші письменники, літературні організації на Радянській Україні тощо).

Коли я поінформував його

твори читали десятки людей, в'язнів, шахтарів лісових робітників вчителів і професорів. Я одержую листи з південної Америки, з Аляски і Нової Зеландії, з Індії і Радянського Союзу. Багато моїх книжок, про які ви ніколи й не чули в Америці, розпродані у Великій Британії і її колоніях, в Німеччині, Італії, Голандії, Данії, Скандинавських країнах, від Фінляндії до Сербії. Буквально мої твори видержали сотні видань, а зараз видаються вже державними й приватними видавництвами Радянських Республік...

Ці слова на перший погляд можуть здаватися цілком звичайними, але коли ми візьмемо під увагу, що в рідній країні Сінклера є 120 мільйонів населення, а тираж творів письменника в другому—третьому виданні доходить до 100 тисяч, тоді ми зрозуміємо, чому самий автор „відкриває“ таємницю редакторів „Ліги авторських бюлетенів“, родовитому американцеві, що по за Америкою повиходили і розпродані його твори, про які в Америці й не чули. Американська буржуазна преса нічогосінько не пише про Сінклера, окрім пасквілів, які в ряди-годи з'являються. Був час, коли паперові трести відмовились продавати Сінклерові папер на друкування його творів. І Сінклер друкував на найгіршому афішному папері, який дістав хитрим способом.

В буржуазних журналах і газетах ви не знайдете рецензії про пролетарського світового письменника на нові твори Сінклера, навіть з журналістичного обов'язку їх немає. Великі й менші видавництва відмовлялись друкувати його твори і автор був приневолений видавати їх власним коштом, поборюючи рідкі труднощі. Робить це й по сьогоднішній день.

А. Сінклер і Україна.

В зв'язку з моїм листуванням з А. Сінклером я відкрив йому свій намір написати про нього довгу статтю до харківського „Червоного Шляху“ і прохав допомоги мені в цьому. Письменник радо погодився і в моїх руках є надзвичайно цінний та багатий матеріал про цього своєрідного і дивного американця, про якого кажуть, що він „пророк без поваги у власній країні“. І коли я тверджу, що Сінклер є найбільш популярним письменником в світі то обґрунтовую це голосом всесвітньої преси. В моїх руках є уривки 66 газет преріжних націй з усіх частин світа: Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії. Немає ні одної країни, в якій не писали б про Сінклера і його твори. Особливо після імперіалістичної війни Сінклер став найбільш голосним у світі, але ударним твором його, що розніс ім'я його по світі—були „Нетри“.

Про Україну й українців Сінклер до недавня мав дуже туманне поняття. В першому листі до мене він навіть питав, чи Україна входить в склад

Антон Сінклер

находиться в тому вигідному положенні, що не потребує платити авторів, бо твори Сінклера в СРСР є державним монополем і будь-який російською мовою за його згодою, автор не має претензій і до виходу тих творів на мовах інших національностей, що входять в склад СРСР. А все ж таки скільки творів Сінклера появилось досі на українській мові? Хай мені пробачать, кому це цікаво, але помімо буйного розвитку на Україні, ми все ще їдемо волами...

Один з українських пролетарських письменників, коли довів до мене перепишується з Сінклером, між іншим пише мені з України:

— Може він (Сінклер) що писав і з приводу української літератури хоча б загальні міркування. Цікаво було б почути...

І я теж скажу. А діло в тому, що як я вже згадував, до недавня Сінклер майже нічого не знав про нас. В його пребагатій бібліотеці є

на різних мовах світа, окрім української, українських. Про українську літературу він цілком нічого не знав, не рахувати тих побіжних згадувань, які я подав йому (нові українська література, нові українські письменники, літературна організація на Радянській Україні тощо).

Коли я поінформував його, що частина української літератури знаходиться під п'ятою польської окупації, румунських бояр і чеських окупантів, а трудові українські маси піддаються в обіймах білого терору, Сінклер вразило це до глибини серця. Він почав писати про Західну Україну, писав про

... Я переконаний, що в недалекому майбутньому знову велика хвиля лютей і хоч це рівнозначне стражданням, що були в Росії, такі наступить велика зміна

Ці слова великого письменника дають нам змогу пізнати суцільно з погляди його. Вірити в одне: в одне: шення долі грацюючих в буржуазних країнах: революцію, після якої наступить велика зміна“.

Як працює і живе А. Сінклер

Досі я не мав змоги бачити Сінклера бисто з Сінклером. Нас ділитимуть близьно 2.000 англійських миль, здається мені, що цей великий американець перевів розподіл своїх творів до крайности. Кожного дня йому приходять сотні листів з різних країн і він відповідає на них найдалі в день. Треба одначе знати, що він відповідає на важливі листи відповідає сам письменник, коли не рахувати технічних робіт, яку виконує машиністка. Сінклер великої літературної праці Сінклер не має часу цікавитись громадськими справами, давати лекції, писати циркуляри (бюлетені) до своїх читачів про власну працю, бути в курсі справ світової політики, обов'язки

важного дня займатися хоч годину-дві спортом (улюбленою його грою — теніс).

Сірклерові зараз 48-й рік і як сам він пише „люди дивуються, як я йому виглядати таким молодим. А я відповідаю: „Живу надією“.

Франк Геріс (з Англії) малює такий портрет Сінклера:

„Мужчина середнього росту, сильно збудований. При першій зустрічі нагадував він мені письменника Уельса, але риси його були ще більш звичайні, а чоло ширше. Очі теж повніші світла і лагідніші, живіші, можливо розмаршвані, спокійні, нарікаючі. Обличчя гарне, зрівноважене, підтримуване середньо чемною рішучою манерою...“.

Цікавий спосіб писання творів у Сінклера. Коли назріє в нього сюжет, він його обробляє його в своїй уяві. Як сам пише — „Днями й ночами, цілими тижнями“. При цьому він розвинув свою пам'ять до такого ступня, що навіть по місяцях пам'ятає уложені в своїй уяві цілі сторінки твору.

„Я ніколи не покладаю пера на папір, коли немає цілих сторінок в голові... Мені тяжко контролювати себе. Цим я хочу сказати, що мій розум утікає від мене доки я знаю, і я ганяю за деякими думками всередині себе. Я ніколи не бачу нічого по природі, незнаю а ні їхніх очей, ні волосся, нічого...“.

Тому, що Сінклер не має доступу до американської преси, інформує він своїх читачів та приятелів окремими циркулярами (обіжниками), які видає час від часу англійською мовою і розсилає. В тих циркулярах пише він про свої найновіші твори, відкриває свій план, а часто і звертається за грошевою допомогою на видання нових книжок. Окрім своїх літературних творів Сінклер видає чимало дрібних інформаційних брошур, з яких читач довідується про успіхи творів Сінклера по всьому світу, про голоси преси цілого світа, про діяльність письменників різних націй і т. інш. Словом, Сінклер приневолений до собою агітувати, бо ніхто інший цього не зробить.

Це може видатися дивним, але коли згадати, що надзвичайно продуктивний письменник в такій великій країні як Америка залишений самий собі, який оточений всесильною пресою капіталу, що держить міцно в своїх руках подавляючу більшість працюючих мас, то ніхто певно не стане дивуватися, чому робітничий письменник сам за себе агітує. Як би не робив цього, то давно пропав би. Він же не тільки автор творів, але й видавець тих творів. Бувають випадки, коли книгарні не приймають для розповсюдження його книжок. Хіба дивуватися цьому, коли в сьогоденніших часах в Америці найвищою культурі судять людину за науку еволюції.

Нещодавно Сінклер звернувся до своїх читачів, прихильників та приятелів і товаришів, за грошевою допомогою для видання власних творів.

красні модні одяги, які вони носили—були куплені за дивіденди зрошені робітничим потом, ба навіть самою проституцією... .

Взагалі, Сінклер надзвичайно високо цінить Джека Лондона, хоча за життя останнього вони обидва мало коли погоджувалися.

Коли кілька років на Україні і в Росії стали дуже популярними короткі оповідання О. Генрі, я теж зацікавився цим письменником і—на велике здивування не міг в Канаді достати його творів. У великих книгарнях навіть не чули про О. Генрі, Сінклер сказав декілька інформаційних слів про цього письменника (не забуваючи подати докладну дату його смерті), а в кінці додав:

— Докладніше довідаєтесь про О. Генрі з моєї книжки „Момонарт“, яку засилаю вам рівночасно з листом... .

Дійсно, розділ присвячений О. Генрі в „Момонарті“ незвичайно цікавий. Сінклер розкриває ціле життя О. Генрі (правдиве прізвище Біль Портер), багате на різні пригоди. Справа в тім, що в тюрмі, де сидів невинно понад три роки О. Генрі, зійшовся він в славним потяговим бандитом О. Дженінгсом, який стоваришувався з пізнішим письменником (О. Генрі) і написав доволі цікавий твір про себе і про О. Генрі «На дні з О. Генрі».

Талановитого письменника зіпсувала тюрма і скалічила на ціле життя. Характер його був дуже слабкий і Сінклер несимпатично висловлюється про цього письменника. теж алкоголіка, підкріплюючи свою апатію доказами. В кінці каже:

— „Твори О. Генрі є алкоголічні твори й займають вони алкоголічне становище супроти життя“... .

Анатоль Франса Сінклер називає „безсмертним бунтарем“. Розділ, присвячений пам'яті Франса, кінчить Сінклер в „Момонарті“ так:

— „Цікаво було стежити за некрологами, що з'являлися з приводу смерті Анатоль Франса... . Наші літературні огляди трактували його все як великого майстра французької прози, як найбільшого іроніста, гідного традицій Рабеле, Вольтера і Ренана. Вони залишили для радикальної преси почитати Анатоль Франса, як «Хрестоносця» і „червоного знаманосця“.

Я питаю вас, джентльмени від літератури, чи знаєте, яке може бути ще більш життєве речення, ніж оце: „закон в своїй величності забороняє однаково як багатим і вбогим спати під мостами, жебрати по вулицях і красти хліб...“.

Письменник про себе в своїх циркулярах.

В найновішому своєму циркулярі до читачів і прихильників Сінклер пише наступне:

Джек Лондон.

...вирішив сам план, а частіше зва-
ряться за грошевою допомогою на видан-
ня нових книжок. Окрім своїх літератур-
них творів Сінклер видає чимало дрібних
агітаційних брошур, з яких читач довіду-
ється про успіхи творів Сінклера по за-
Америку, про голоси преси цілого світа,
важливіших письменників різних націй
і інш. Словом, Сінклер приневолює
сам собою агітувати, бо ніхто інший
того не зробить.

Це може видатися дивним, але коли
згадати, що надзвичайно продуктивний
письменник в такій великій країні як Америка залишений самий собі,
викотаний всесильною пресою капіталу, що держить міцно в своїх
руках подавляючу більшість працюючих мас, то ніхто певно не стане диву-
ватися, чому робітничий письменник сам за себе агітує. Як би не робив
це, то давно пропав би. Він же не тільки автор творів, але й вида-
вець тих творів. Бувають випадки, коли книгарні не приймають для рос-
продажу його книжок. Хіба дивуватися цьому, коли в сьогоденніших часах
країни найвищої культури судять людину за науку еволюції.

Нещодавно Сінклер звернувся до своїх читачів, прихильників та при-
рочників і товаришів, за грошевою допомогою для видання власних творів.
Пропонує він свого роду кооперацію. Один пай коштує 12 доларів, його
коштів одержує від Сінклера посвідчення на 10 доларів, які може одержу-
вати коли будь на протязі 30 днів. Крім цього, пайщик одержує на 5 до-
ларів кожного роду книжок Сінклера. Цю „кооперацію“ назвав письменник
„Сінклерів позичковий план“.

Дуже цікавою книжкою Сінклера, одною з новіших (1925 р.), є „Момо-
нарти“. Насправді—це теорія культури, написана в прикладний і приступний
для всіх спосіб. Ця книжка матиме напевне великий успіх, особливо серед
письменників та інших культурних робітників. Чимало говорить Сінклер
в „Момонарти“ про визначніших письменників, які вже не живуть, бо як
сам каже в „Момонарти“—„я безпечно лавірую допікаючи помершим авто-
ритам, які не можуть вже посуджувати мене, що я так говорю про них. В цій
книжці Сінклер між іншим каже:

„Все мистецтво є пропагандою. Є воно універсальною і неминучою про-
пагандою, часами несвідомою, але частіше навмисною пропагандою“.

Визнаний мистець якої будь доби—це людина що симпатизує правлячим
класам тієї доби і висловлює їхні інтереси та ідеали“.

Надзвичайно цінні відкриття робить в „Момонарти“ Сінклер про Джека
Лондона, О. Генрі (Біла Портера), Анатолія Франса й інших.

Джек Лондон, за словами Сінклера, був справжнім королем повістярів.
Дав він нам найбільшу спадщину геніяльності й розуму і це, що Америка
вонада з ним, просто боліше“.

Джек Лондон—був алкогаликом. Пив, щоб „лікувати хворе горло“, але
кілька днів перед смертю він все таки голосував за „суху Каліфорнію“
для примусове заведення тверезості).

Великий успіх мав Дж. Лондон в жінок і в цій царині міг він похва-
литися чималими «здобутками». В своїй статті „Що життя значить для
жінки“, він вилив своє розчарування після того як він, колишній босяк, проліз
в паризькій покої. Ось, що писав він:

...„Де вони ще не були переповнені гнилю і не пересякли брудом
життя, там нагадували вони тільки живих трупів... Визнаю, що жінки ці
були розкішно, прекрасно одягнені, але на моє наївне вдивування переко-
нався я, що були вони з тієї ж глини, що й решта жінок, яких доводилося
зустрічати мені в льохах...“

Воно правда, що ці, прекрасно зодягнені, гарні жінки щебетали про
золотошаві ідеали, про дашевеньку мораль, але—помимо цього все ж до-
мінуючою ноткою їхнього життя був грубий матеріалізм. Які ж сантимен-
тально-егоїстичні були вони. В кожній дріб'язковій доброчинності брали
вони участь і прекрасно знали при тім це, що пожива, яку вони їли і пре-

Джек Лондон.

Франса, як «Хрестоносця» і „червоного знаменосця“.

Я питаю вас, джентльмени від літератури, чи знаєте, яке може бути ще
більш життєве речення, ніж оце: „закон в своїй величності забороняє од-
наково як багатим і вбогим спати під мостами, жєбрати по вулицях і кра-
сти хліб...“

Письменник про себе в своїх циркулярах.

В найновішому своїому циркулярі до читачів і прихильників Сінклер
між іншим пише:

„Ми одержали від наших німецьких видавців п'ять грубих томів. „Повна
збірка творів Аптона Сінклера“.—Госиздата (Державного Видавництва) в
Москві ми одержали список різних виданих наших книжок, друкваних в
Радянському Союзі, не рахуючи нових перекладів, але рахуючи окремі твори
в числі 69. Майкел Голд, що недавно повернув з СРСР, пише мені, що й
цей клас людей, який в Америці знає Чарлі Чапліна і Джекі Кугена, в СРСР
знає Аптона Сінклера“. Японський перекладач Нетрі доносить нам, що
книжку видруковано, але уряд Токіо наказав видавцям стягнути назад
роспродані примірники і викинути останні розділи про соціалізм. Япон-
ський переклад „Момонарта“ вийде незабаром. З Варшави ми отримали про-
позицію видати 20 моїх творів в формі дешевої бібліотеки по 0,95 злотих
за примірник (коло 13—американських центів). Один чеський видавець по-
відомив, що всі книжки досі надруковані. Є в нас огляд (ревію) „Момо-
нарта“, присланий по радіо австралійською партією праці. Маємо теж листа
від українського письменника, в якому пише він про те, як на Україні
грають мої інсценізовані твори та пристосовують мої повісти до сцени.
Ми заложили книжні агенції в Лондоні, Індії і Полудневній Африці. Нас
повідомляють, що читачі обмінюються моїми книжками на Яві, в Гон-
дурасі сландії“.

До Сінклера особисто пишуть дуже багато й часто робітники, робіт-
ниці, студенти, вчителі. Буває що й подають йому нові сюжети, вказують
про що варто написати, подають різні факти з місць і Сінклер звжди
радо відповідає на ці листи. Він не гордує тими людськими працями, що
часами й надокучають.

Навпаки він каже: «Я не проміняв би цього потоку листів за всі 50.000
тисячні доларові чеки, які міг би одержувати за писання сценаріїв для
кіно, в яких вихвалював би діла багатих людей».

Професор О. Вільський в своїй статті „Красне письменство заходу“
(„Червоний Шлях“ № 6, 1924 р.) між іншим пише, що біографічних відо-
мостей про Сінклера маємо дуже замало. Я саме викінчив довшу статтю
про Сінклера за його допомогою і думаю, що в ній найдеться чимало біо-
графічних відомостей про славного письменника, діача і політичного борця
Америку, ім'я якого відоме цілому світові. Правда, не буде це вичерпую-
чий матеріал, бо для цього потрібно писати цілий том, але все ж таки з
наведених у великій моїй статті документів можна буде де-що глибше
пізнати життя і працю Аптона Сінклера.

Вінігер, Канада, 12/IV—1926-го року,

М. Ірчан.

СЕЛАХ ТА МІСТЕЧКАХ УКРАЇНИ

Виставка картин у Києві.

Художня виставка, що утворилась заразу Києві з творів місцевих (більшості) майстрів, з'являється на тлі місцевої культури явищем, по сучасному менту, видатним.

Група художників (архитекти, малярі, сніцарі), що перебувають на Київському горизонті, в своїй діяльності не керуються однаковими ідеями. Художники розподілились на декілька окремих гуртків, що свою діяльність скерували по

язиком на диспутах, докладах, улюблених дискусіях і т. і. не дали ніяких праць і надсажують собі горло та б'ють себе в груди, видаючи себе за дійсних представників пролетарського мистецтва. Їх художні праць пролетаріят ще сподівається.

Друга група складається з осіб, що вважає зайвим довго сперечатися — „хто прав“ і не має охоти займатися демагогічними виступами та могоглаголивими дискусіями. Вона рахує більше відповідним своїм даним воювати не словом, а ділом — творити і робити виставки з своїх творів, так нелюбимих першою групою.

Зважаючи на те, що більшості людности невідомі наслідки слоговорення перших і тому вона позбавлена можливості перевести паралелі між діяльністю тих і других і зробити відповідні висновки. Їх діяльність приносить більше користі, чи більше більше зла, нам бажано би ознайомити в самих коротких рисах про наслідки діяльності тієї групи митців, що ввійшли до складу організації: АХЧУ („Асоціація Художників Червоної України“). Вони утворили виставку своїх творів в Києві, (в залах Музею Революції, вул. Короленка) і має назву: „По селах, містечках та містах України“.

На виставці беруть участь сорок два художники. Але це лише частина Київських творців. У Києві їх мається значно більше.

Виявляється, таким чином, що не обмежність художніми силами була причиною неможливості улаштування художніх виставок за останні роки. Очевидячки — причина інша: наша неорганізованість, егоцентризм і т. і.

На виставці беруть участь художники різних напрямків в мистецтві, що об'єдналися під написаним лозунгом — „робота, а не балачка“ в пролежність групі словоохотливих.

Ряд зрозумілих для широких кол людности реалістів, натуралістів, почасти символістів подали на суд свої твори останніх років. Своїми ними твори прекрасні, але виставили й художників невеликого діпама. Навіть дано місце і таким майстрам (на щастя — не велике місце), які своїх творах недалеко відійшли від „художньої“ розмальовки фотографічної картки та збільшення портрета.

Треба сказати правду — ні місто, ні містечко, ні село яскраво творити не виявлено. Але це не зменшує значіння виставки. Відмічаю цю діяльність для історії. Далі — не всі твори заслуговують того, аби про

Худ. Климов. Голова селянина. Погруддя.

Між ними помітними одиницями відокремляються два об'єднання. До першого належить ті особи що й до цього часу перебувають в стані „революційного” руху і бідні ніяк не знайдуть сил і волі примусити себе працювати в галузі свого фаху. Ці особи, до цього часу, окрім праці

менту, видатним.

Група художників (архітекти, малярі, сніцарі), що перебувають в Київському горизонті, в своїй діяльності не керуються однаковими ідеями. Художники розподілились на декілька окремих гуртків, що свою діяльність скерували по різних і прямих шляхах.

діяльність приносить більше користі, чи більше більше зла, нам бажано би ознайомити в самих коротких рисах про наслідки діяльності тієї групи митців, що ввійшли до складу організації: АХЧУ („Асоціація Художників Червоної України“). Вони утворили виставку своїх творів в Києві, (в залах Музею Революції, вул. Короленка) і має назву: „По селах, містечках та містах України“.

На виставці беруть участь сорок два художники. Але це лише частина Київських творців. У Києві їх мається значно більше.

Виявляється, таким чином, що не обмежність художніми силами була причиною неможливості улаштування художніх виставок за останній рік. Очевидячки—причина інша: наша неорганізованість, егоцентризм і інше.

На виставці беруть участь художники різних напрямків в мистецтві, що об'єдналися під неписаним лозунгом—„робота, а не балачка“ в протилежність групі словоохотливих.

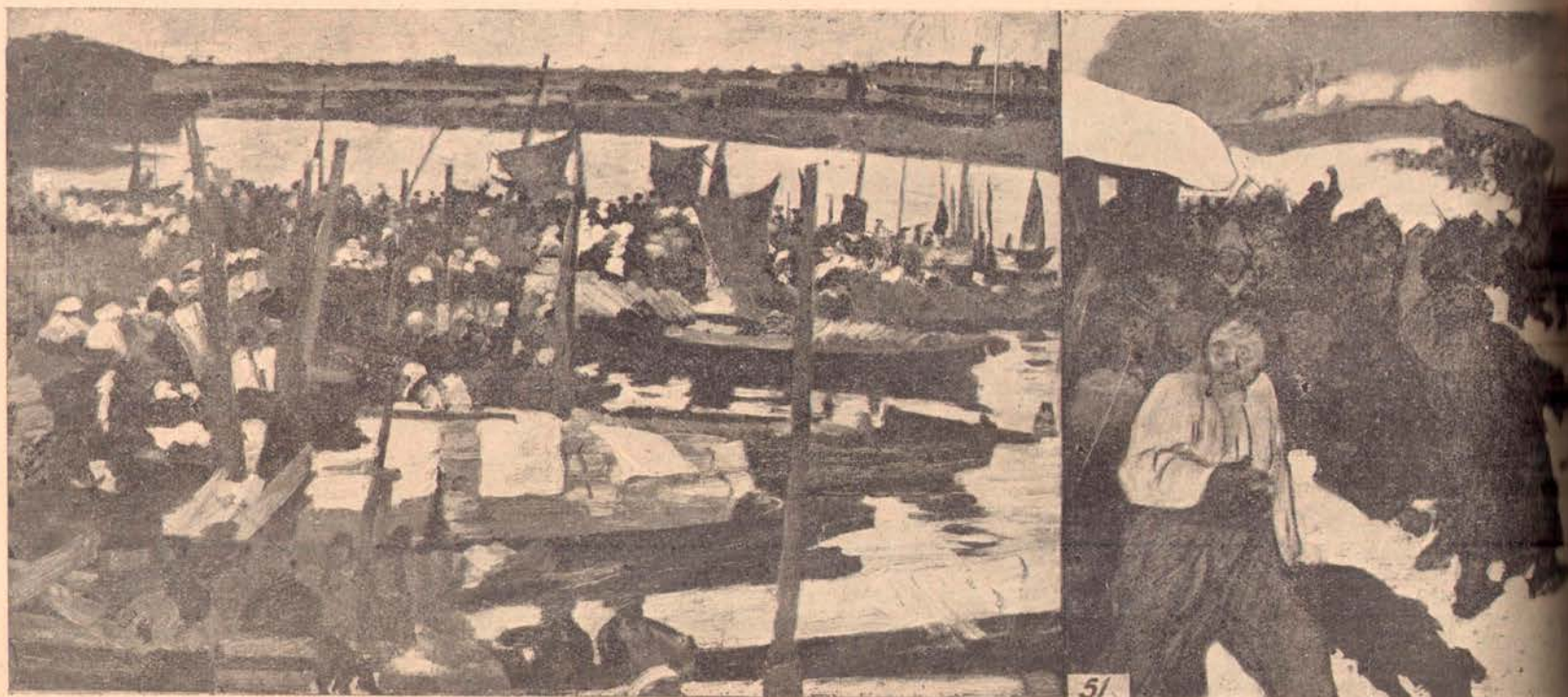
Ряд зрозумілих для широких кол людности реалістів, натуралістів і часті символістів подали на суд свої твори останніх років. Сміливі твори прекрасні, але виставили й художників невеликого діапазону. Навіть дано місце і таким майстрам (на щастя—не велике місце), які своїх творах недалеко відійшли від „художньої“ розмальовки фотографічної картки та збільшення портрета.

Треба сказати правду—ні місто, ні містечко, ні село яскраво творити не виявлено. Але це не зменшує значіння виставки. Відмічаю цю особливість для історії. Далі—не всі твори заслуговують того, аби про них говорити.

Один зі звичайних підходів художника до мистецтва сучасного менту—виявлення, фіксування соціального стану людности—полягло основною підвалиною в діяльності цієї групи художників.

Таким чином перед нами—так зване побутово-жанрове мистецтво.

Коли ми ясно уявимо собі вартість такого напрямку в діяльності митця, що синтезує й фіксує мент великого соціального значіння, тоді

Худ. М. Козік. Пристань.

Худ. Світлицький. 1917

Худ. Трохименко. Молотьба.

...мо визвяти до такого роду творів. От же на
...портрети, жанри, крім того декілька невдалих
...nature-mort'и.

...стру дається сила різноманітних завдань, від
...освітлення в той чи інший бік. Між
...нути праці Козіка, Трохименка, Хворостецького,
...Коровчинського, Щульги. В соковитих, залитих
...видах Козіка багато безпосередньої правди.
...ворими тінями, свіжими фарбами, простою ком-
...надуманою, він визиває своїми творами емоції
...праці, творчості. Трохи сухіший в кольориті,
...уїлий в закріпленні менту Трохименко дає
...ніші, що визивають у глядача бажання злити
...природою, яку фіксує автор, яка навколо нас і яку
...нише очима художника, бо так далеко від неї
...ється інтимні етюди Хворостецького, грамотні
...авареліст, що вихваляв Україну—Фельдман,
...вний мент краший у Києві аквареліст, дав
...ольоровим завданням етюдів, занадто „солод-
...технічно-добірних шматків. Поет місясних
...льницький, що колись приваблював своїми тво-

ти. Друга
ж річ „На
барика-
дах“ за-
ставляє
свою не-
втриман-
ністю зу-
пинитись.
Весь зад-
ній план
картини з
тією одно-
рідною
масою, що
хвилюєть-
ся як
море і так
компакт-
но витри-
мана і в
компози-
ції, і в
кольорах

випити до такого роду творів. От же на портрети, жанри, крім того декілька невдалих пейзажів.

Трохименку дається сила різноманітних завдань, від пейзажу до портрета, від побутового до героїчного освітлення в той чи інший бік. Між його праці Козіка, Трохименка, Хворостецького, Коровчинського, Шульги. В соковитих, залитих світлом Козіка багато безпосередньої правди. Трохименко працює чистими, свіжими фарбами, простою композицією, він визиває своїми творами емоції, творчість, творчості. Трохи сухіший в кольориті, але більш впевнений в закріпленні менту Трохименко дає нам, що визивають у глядача бажання злити фарби, яку фіксує автор, яка навколо нас і яку ми бачимо очима художника, бо так далеко від неї не можна бути. Інтимні етюди Хворостецького, грамотні портрети Трохименка, що вихваляв Україну—Фельдман, який мент кращий у Києві аквареліст, дав нам певним завданням етюдів, занадто „солодких“ технічно-добірних шматків. Поет місясних пейзажів, що колись приваблював своїми творами, але в етюдів, дав мало красвиду, більше—жанру. У його творчості „гарного“ київського життя (художник абсолютно ніякого заробітку) його поезія в етюдів краще сказати в тому відділі, де він працює. У Шульги є приваблюючі менти, але на портрети по виставленому. Що до композиції, рисунку, форм, фактури—наші художники залишилися ще натуралістами чистої води. Стати на шлях копіювання формальних явищ художники добре вміють. Але, перейнятися глибиною явищ, їх „психікою“, виявити їх таємну частину—потрібна інтуїція, потрібен спокій творця, забезпечення життєвими, щоденним шматком хліба.

Між побутовими (жанровими) сценами слід зазначити того ж Козіка, Трохименка, Світлицького, Коровчинського, етюди Черкаського, а не велику його річ: „Приїзд шефів“ з гарним краєвидом, але сирою композицією і недосконалою роботою товпи. Далі—приємну річ, без особливих претензій, свіжу і безпосередню роботу Філоновича: „Молошниці“. А також де які етюди Тимощука, що переносе нас безпосередньо на „лоно“ природи зо всіма її якість. Слід відмітити роботи Крюкова Б., що в складних композиціях розливає свої формальні й кольорові досягнення. Його підхід до виявлення задуманої ідеї звичайно далекий від тієї художньої течії, в яку він попав, але це не шкодить виставці, а свідчить про культурне відношення керівників виставки до інших течій в мистецтві.

Не можливо проминути творів молодого Полончука. Що торкається його символічного „Червоного шквала“—то краще було б його не виставля-

ти. Друга ж річ „На барикадах“ заставляє своєю невтриманістю зупинитись. Весь задній план картини з тією однорідною масою, що хвилюється як море і так компактно витримана і в композиції, і в кольорах, робить вражіння дуже приваблююче, передній жеплан—залишає нас незадоволеними. Я не зупинявся б на цьому авторі, коли б не чекав від цієї молоді сили в майбутньому у приємних наслідків.

Світлицький з спокійного ліричного поета місясного проміння і темної ночі перейшов на розказчика побутових ментів революційного руху і в де яких творах пропонував гарно написані речі. З початуючих, що шукають себе, слід зазначити Юрченка і Дец, характеристика яких поки що неможлива, але про яких треба сказати—майбутні в їх руках. Значивши праці Струманчука який міг би працювати гарно,

Худ. Філонович. Молошниці.
Зверху—Худ. Тимошук. Пастухи.

закінчуємо побут. Не багатий кількістю і не завжди, на жаль, видатний якістю портрет на виставці який стушувався, зник. Не йому належить роль проводиря, Відомо мистецтво портрета занепало. Не багато на виставці річей цього роду зупиняють глядача. Коли відмітити роботи Козіка, особливо його фрагмент (№ 12-й) та ще одну голову дівчини, то далі—можна свою увагу перенести на портрет проф. Левицького—робота плодовитого майстра Титаренка. Робота ця свідчить, що художник володіє розумінням форми. Але бажано було б мати більше колориту. Як що можливо зарахувати до складу портретів роботу (портрет) Коровчинського „Дід з Полтавщини“, то цим ми й вичерпаємо все те, що належить до серйозних робіт в галузі портрета. Хіба ще приєднати роботу Кондратьєвої: „Портрет Дебагорія-Мокрєвича“. Решта виставленого за портрет не робить вражіння. Шаржі Струманчука могли б бути більше продуманими. Виставив свої твори старий і колись дуже гарний майстер Яровий.

Сницар Клімів виставив сильні технікою і гарним розумінням форм портрети та постаті робітників та робітниць. Це—майстер суворих, строгих пропорцій, розмірених площин і певних форм. Завдяки цьому він здається трохи сухим, а іноді й брутальним. Але це вражіння не відповідає його творчості.

Виставлені архітектурні твори Германовича, гарного майстра, на цей раз ні в якому разі не можуть рахуватися задовольняючими.

Закінчує нарис побажанням: на Україні є гарні майстри, але немає відповідної „Третьяковки“. Цим майстрам конче потрібно допомогти, аби позбавити їх невідповідної їм фаху роботи, якою їм доводиться займатися в останні роки. Влада мусить звернути на це свою увагу і не субсидіями, що видаються організаціям, а придбанням художніх творів з виставок для улаштування галереї всеукраїнського значіння з творів українських майстрів. Коли це буде зроблено—одно з культурних завдань Республіки буде виконано.

Микола Макаренко.

Оповідання В. Іволгіна.

ВАЖКИЙ був на руку підпрапорщик, фельдфебель п'ятої бойової. А коли „довелося“ йому ударити єфрейтора Онищенка, той інстинктивно смикнув рукою, яка підтримувала нерухому біля ноги гвинтовку, — багнет упав наперед і підпрапорщик наштрикнувся на нього.

І поки сотенний санітар перев'язував у землянці фельдфебельову руку, — в „мікешкиній“ халупі, збудованій позаду шанців на лісовій галявині, для санітарів, сидів заарештований Онищенко.

Підпрапорщик показав всю справу так, що не випадково Онищенко смикнув рукою, а навмисне хотів його заколотити.

Краснобаєм не аби яким був Онищенко. У вільні від нарядів години завмірала землянка третьої чоти, слухаючи свого улюбленця.

Був він бездомником, хазяїна та сім'ю його теж забавляв казками А головне, знаменито грав у „свої козири“.

— За це і держав мене більш хазяїн! — з погордою говорив Онищенко. Чотовий Седих любив Онищенка і за веселу вдачу і за справність:

— Фа-а-армальний салдат!

Коли у чоті дізнались про те, що скоїлось, збіглись до „мікешкиної“ халупи. Мізерна була ця землянка. Сами санітари будували її і вийшла вона як шкапа, підсліпувата, коса.

Називалась вона „мікешкиною“ через те, що салдати читали якимось чином закинута в окопах книжечку Маміна-Сібіряка. Там оповідалось про дядю Сарая, про чудака Мікешку, і про його сиротливу, вбогу хатку. Це врізалось в пам'ять глибоко і було до впадоби більш ніж щось інше.

Біля „мікешкиної“ халупи кип'ятили окріп і любили відпочивати стрільці. Весела галявинка, захищав її добре ліс од супротивника,

І як лише згинаючись і розтинаючи повітря, коротко свиснув проглянули всі. Майнув білий клопоть. З двох боків пруди спадали. Хлоп опік тіло перший прут. Другий вирізав на ньому розову смугу. А потім якось відразу бризнула темна кров. Гадючкою, поспішно поповзла до нього, вниз...

Нерухомо, безмовно лежить Онищенко і вже білого клаптя на ньому просто — шматок свіжого м'яса...

Гаряче дихає чота. Спокійно, як лягав, так і встав Онищенко. Мертво розходились салдати. Ніхто не намагався говорити з Онищенком. Сарай було не тільки йому — друг другові дивитися в вічі. І в кожного було відчуття, ніби і його лупцювали.

Від цього дня почала заїдати чотового настирлива думка. Адже і він вже два рази ударив прапор. Не вшанував ні двох хрестів, ні двох прапорів.

Почала смоктати Седих думка про помсту. На бій не було нічого. Стояли під Барановичами. Шанці будували міцно. Влаштувались на них. Засумував Седих, ночами шушукав з своїм земляком.

Та тільки вийшли в резерв до невеличкого села за п'ять верст від позиції, оживився, почав часто ходити до обози на кухню, до капітана муса Яшки Лукова. Там пив з ним спирт-сирець.

Пожадливий був прапорщик Пузанов. Онучі, білизна, чи одяг ніколи безпреміно денщика посилає: щоб і йому. А вже чоботи — обов'язково. Знав це Седих і надумав штуку, тільки не говорив нікому. Чекав. А потім приніс писар паперу, щоб склали на взуття списки, стрепенувся, і почав писати.

Сам оглядав салдатам ноги і підписав листок, де було показано: що і чобіт.

Одинадцять днів уже пробули в резерві. Через три дні — на позицію.

вини, для санітарів, сидів заарештований Онищенко.

Підпорщик показав всю справу так, що не випадково Онищенко смикнув рукою, а навмисне хотів його заколотити.

Краснобаєм не аби яким був Онищенко. У вільні від нарядів години завмірала землянка третьої чоти, слухаючи свого улюбленця.

Був він бездомником, хазяїна та сім'ю його теж забавляв казками. А головне, знаменито грав у „свої козири“.

— За це і держав мене більш хазяїн!—з погордою говорив Онищенко. Чотовий Седих любив Онищенка і за веселу вдачу і за справність:

— Фа-а-армальный салдат!

Коли у чоті дізнались про те, що скоїлось, збіглись до „мікешкиної“ халупи. Мізерна була ця землянка. Сами санітари будували її і вийшла вона як шкапа, підсліпувата, коса.

Називалась вона „мікешкиною“ через те, що салдати читали якимось чином закинуту в окопах книжечку Маміна-Сібіряка. Там оповідалось про дядю Сарая, про чудака Мікешку, і про його сиротливу, вбогу хатку. Це врізалось в пам'ять глибоко і було до вподоби більш ніж щось інше.

Біля „мікешкиної“ халупи кип'ятили окріп і любили відпочивати стрільці. Весела галявинка, захищав її добре ліс од супротивника,

Чекали на сотенного командира. Самодур був. „Пістолет“. А підпорщик—його права рука. Укупі глумились над чотою. Не любили їх салдати, а більш за всіх—чотовий, унтер Седих:

— Терпеть ненавижу, язві его,—буркотів собі під ніс сибіряк Седих, коли бив салдат по „мордасах“ прапорщик Пузанов.

Хвилювались, чекаючи на начальство.

— Аж холодок у пузі. Ну, буде жара!

І поглядаючи з-коса на землянку, де перев'язували фельдфебельову руку кидали зісливе:

— Шкура...

А про себе кожний думав:—

„Дай тільки бсю, покуштуеш багнета“...

Як не піклувався чотовий—не могло. Вилаяв його сотенний. І хоча ніяких доказів на Онищенка не було, все ж наказав „вспати“ йому тридцять різок.

Не повезло п'ятій бойовій. Ось уже місяць тому, як відірвало руку штабс-капітану Ишневському, вийшов він, а його замінив прапор.

І ось уже місяць, як щоденно лупцювали та мордобиття нізащо.

На галявинці, біля Мікешкиної халупи й лупцювали.

Схиливши голови стояли салдати. Довго-довго путався Онищенко в ремінцях, що туго стягували штани на поясі. А коли розпутав, спокійно спустив їх, ліг, зітхнувши, кинув чоти:

— Хай знуцаються...

Сорок пар очей уп'ялося в землю. Сорок пар очей відчували неприємний лоскіт. Наче відтіля, з-під ніг, впивалося в них сонце колючим промінням.

...просто—шматок свіжого м'яса...

Гаряче дихає чота. Спокійно, як лягав, так і встав Онищенко. Мисли розходились салдати. Ніхто не намагався говорити з Онищенком. Сидіти було не тільки йому—друг другові дивитися в вічі. І в кожного було своє самотуття, ніби і його лупцювали.

Від цього дня почала заїдати чотового настирлива думка. Адже і вже два рази ударив прапор. Не вшанував ні двох хрестів, ні двох прапорів.

Почала смоктати Седих думка про помсту. На бій не було нічого. Стояли під Барановичами. Шанці будували міцно. Влаштувались на позиції. Засумував Седих, ночами шушукав з своїм земляком.

Та тільки вийшли в резерв до невеличкого села за п'ять верст від позиції, оживився, почав часто ходити до обозу на кухню, до капітана муса Яшки Лукова. Там пив з ним спирт-сирець.

Пожадливий був прапорщик Пузанов. Онучі, білизна, чи одяг він безпримітно денщика посилає: щоб і йому. А вже чоботи—обов'язково. Знав це Седих і надумав штуку, тільки не говорив нікому. Чекав. А коли приніс писар паперу, щоб склали на взуття списки, стрепенувся, вийшов, тушився.

Сам оглядав салдатам ноги і підписав листок, де було показано: 23 пари чобіт.

Одинадцять днів уже пробули в резерві. Через три дні—на позиції. Поспішав Седих закінчити справу. Увечері пішов до обозу, до Яшки Лукова, Ішов селом. Співали дівчата. Розмаїстою стрічкою розкинулись вони в долині. Регіт. Танки. Крутяться коло дівчат салдати. Верещить пісня, буючи гармонія. Вабить до них унтера, та не до того.

Темна, тиха ніч повзла від болот і лісів. Чудово на селі. До ранку сидіти з дівчатами. „Здатливі, стерви“,—сколихнулася хвилююча думка Седиха. Млостно пройшло по тілу тріпотіння, приємне зворушення.

Стріпнувся Седих і хутко пішов до обозу.

В темряві по вайлуватих стежках ніхто не помітив, як він вийшов з них кухнях нишпорили непокірні вогні тліючих свічок. На ящиках лежали набоїв артильщик Кузька Басалдин, грамотій, під загальний регіт кукурузи виводив зашкарубленими пальцями.

„Многавважаючий господін

Жорж Борман.

„Во первых строках нашего письма поведомляемо ми вам, что канхвети і пічнюю полуциркуль спална за што ніско кланію жилаім ат господа бога доброго здравие і полного благополучия в делах рук ваших.

„І как ми тут на позиціях болотах страждаем то вышні послілки к нам пришлі с уведомлением. А как ви пишіте о лицах с товарищами, то живітьом вместе а только не хватіло і просім прислать нам а ми стоім на зашціту расейского врага лютого“.

— А черти, язві вас, што надумали! На болоті стоїте, кабани гоните.

— Взводному почтеніе, сідай—запросив каптенармус.

„Дозвольте доложить вашеблаг... Как же он, каналья, прі всьом, прі взводі... Оскорбленіе ахвцера русской арміи, ротному пятой боевой“.

Поїли картошки з консервами та улюбленої кашоварами печінки. Був у Яшки й спирт. Коли закінчили трапезу, взводний одвів Яшку в бік і шепотом йому:

— Яшка, уважити мене можеш?

— Завсігда.

— Слухай. Коли чоботи повезеш на позицію, роздай їх по чотах і швиці заздалегідь дай знати. Поняв?

— Есть.

— Буде?

— „Як в аптеці“.

На зворотному путі заглянув чотовий до сотенного писаря Гришки Швай. Не на ящиківі з під набоїв і не на землі, а в хаті за столом сидів писар. Так само як кухарі. Як усі сьогодні в полку, строчив відповідь невідомому кореспондентові... Сьогодні одержали із тилу подарунки. Швай листування провадить давно. У нього вже „клянуло“. Почерк у Швай швайський. Виводить хутко й розгонисто:

Живучи на позиції, де кожную хвилину можна покласти життям, приємно мату бесіду з інтелігентною людиною, що розуміє Вас і співчуває Вам. З цим хам'юм і поговорити навіть нема про що.

Одержав Георгієвський хрест (бреше Швай) та не радує. По душам би поговорити—от. Немає в мене нікого.

Спасибі ви звернули увагу і тому наслідився побезпокоїти вас.

Прикладаю при цьому п'ять рублів і прохаю вас купити мені...

... Карточку свою теж прикладаю і жду від вас...

Ніяких грошей Швай до листа не прикладає. Це секрет його вигадки. І секрет корисний: Звідусіль шлють йому посилки. Карточку ж він приклад, але не свою. Вуграстий був, маленький, незавидний. І тому послав фотографію полкового писаря, геройського парубка.

— Здоров Гриша.

— Наше вам.

— Пишеш усе.

— Набридло. Немає спокію від бабів.

— Знаємо. Посилки шлють. По натурі прийшовся.

— А ну їх! Знаєш, у мене цих дам півсвіта—вагон! У Харкові всі як одна—хвастався, роблячи байдуже обличчя, Швай, його на виду були невідомі дами з вищого суспільства.

Все розповів Седих Швай.

В струну витягнувся Жук. Блимають віки, бігають злякано очі, а голова прикована,—не зворухнеться.

Щось хлянуло на серце чотовому. В мить промайнули усі образи ротного. Настала хвилина відігратися. Солодка ця хвилина! Продовжити б її. А в грудях калатає.

Обернувся Седих. Яшка Луков як стояв з в'язкою чобіт, так і завмер. Витріщилася уся чота. Зрозумів Седих, які жарти затіяв. Але рачкуватися пізно.

Ще більш закалатало в грудях. Крекнув взводний і зі всього розмаху п'ятернею, плиском заліпив Жука в обличчя. Упав Жук, а чотовий не володів уже собою. Чоботом топтав його і лаявся скажено.

Прибігли салдати і ледве визволили Жука. А Седих усе рвався до нього. І тепер не нарощне, не для показу, не мстився уже сотенному, а так... озвірів і хотілося зігнати злобу.

Утік Жук до землянки сотенного. І всі тепер дивилися в той бік. Чекали, нудились не довго. Широкими кроками завойовував гони прапорщик Пузанов. В руках товста палка, знайома, ненависна.

Близько до чоти прапорщик не підійшов. Здала крикнув чотовому.

— Ступай сюда!

— Імею честь явиться.

— Ти за что его.

— Дозвольте доложити вашеблаг... Как же он, каналья, при всьом, при взводі... Оскорбленіе ахвцера русской армії, ротному п'ятой боевой...

... Їх благородіє, говоріт, приказалі видать ім салдатскіє сапогі...

— Ну і что же?—не зрозумів ще, в чому річ, прапорщик.

— ... Да как же ваше благородіє, ежели он при всьом, при взводі... Могу я нешто дозволіть, штоб про ахвцера русской армії, да такое... присвоєніє салдатскіє сапог...

Цокнув зубами прапорщик так, що на щоках виразно виділилися вилиці.

Зрозумів все. Затаївши подих слухала чота. І коли пішов сотенний в супроводі сумного Жука—вирвалось із одних спільних грудей:

— Дуже ясно. Дав пити честь-честью! От так чотовий.

І дужий регіт розлігся на узліссі. Хто йшов до шанців, хто до землянок. Жестикулювали і повторювали на всі лади слова чотового. Зупинялись присідали од сміху.

А поки дійшли до землянок, якось само по собі вирисли варіанти. І пішло по полку. Говорилось уже не про те що скоїлось, а плелися легенди. Лійшлю

рет корисний: Звідусіль шлють йому посилки. Карточку ж він приймає, але не свою. Вуграстий був, маленький, незавидний. І тому послав фотографію полкового писаря, геройського парубка.

— Здоров Гриша.
— Наше вам.
— Пишеш усе.
— Набридло. Немає спокію від бабів.
— Знаємо. Посилки чпляють. По натурі прийшовся.

— А ну їх! Знаєш, у мене цих дам півсвіта—вагон! У Харкові всі як одна—хвастався, роблячи байдуже обличчя, Швая, кого на виду були невідомі дами з вищого суспільства.

Все розповів Седих Швай.

Вони приятелювали. Прохав поспішити з поштою списків.

— Будь певен. Сам приїду з Яшкою.

— Покалічимо прапора!—весело тер руки Швай.

На заході сонця приїхав Яшка Луков чоботи. Валивши двуколку в лісі, а сам до третьої чоти.

— Чотовий, сип сюди, зараз до „мікешкиної“ привеземо чоботи.

Вивів Седих чоту Новоді приміряв чоботи надатам і все трівожно поглядав у бік: чи не йде денщик сотенного. Адже і його сповістив.

Але біжить уже радий Жук.

— Господин чотовий, мені дасте чоботи?

Зовсім розлізлись чоботи у Жука. Видав йому чотовий нові. Сяє Жук.

— А дозвольте доложити господин чотовий,—їх благородіє наказали прислати їм пару здорових чобіт—перешивати будуть...

Цього тільки й чекав Седих.

— Як!?—раптом вирвалось із грудей грізне і радісне.

Ухопився за довгожданий гачок Седих. Навіть здавило щось в животі.

— Як! Ах ти, сяк і так, в христопродавця, проволочні загражденія і резинові противогази... Реб'ята, чули! їх благородіє, прапорщик Пузанов, командир п'ятої бойової... салдатські чоботи хоче носити... Та як же ти, падлюка, можеш такі словеса...

Розлютувався Седих, напірає на наляканого Жука.

— Стань як треба, підбери пузо. Не розкорячуй ніг. Струнко!

Могу я нешто дозволити, щоб про ахвіцера руской армії, да такое... присвоєніє салдатських сапог...

Цокнув зубами прапорщик так, що на щоках виразно виділилися вилиці.

Зрозумів все. Затаївши подих слухала чота. І коли пішов сотенний в супроводі сумного Жука—вирвалось із одних спільних грудей:

— Дуже ясно. Дав пити честь-честю! От так чотовий.

І дужий регіт розлігся на узліссі. Хто йшов до шанців, хто до землянок. Жестикулювали і повторювали на всі лади слова чотового. Зупинялись присідали од сміху.

А поки дійшли до землянок, якось само по собі виресли варіянти. І пішло по полку. Говорилось уже не про те що скоїлось, а плелися легенди. Дійшло до штабу. Полковому осавулу денщик розповів, що в п'ятій сотні чотовий Седих сам зірвав чоботи з ніг сотенного.

Покликали до телефону прапорщика Пузанова, а в штаб батальйонного. Через три дні наказом по полку прапорщика Пузанова було переведено в 16-ту сотню офіцера нижчого чину.

Гордо підняв голову Седих. Усміхались до нього салдати з інших сотень. Де б він не проходив—почув, що показують на нього пальцями. Гордився цим Седих. А третя чота без кінця була рада.

У вільні ж години ефрейтор Смолка краснописно виводив на аркуші поштового паперу:

„Действующая армія, такого-то числа. Наказ по Н-му полку.

§ 1. Капітана з гвіздком Пузанова, що йому пити дав взводний третього орлиного, п'ятої бойової перевожу до обозу другого розряду для вивчення в чобітному чихаузі курсу бойової тактики.

§ 2. Чотовому третього орлиного, п'ятої бойової за відзнаку в ділах з супоротивником на позиції біля мікешкиної халупи, а також за виявлену розпорядливість в боротьбі з грабіжниками фронту, висловлюю подяку і даю йому відпуск на родину, поза чергою, на два місяці“.

Під регіт всієї чоти дається цей аркуш чотовому Седих разом з ручкою і чорнильницею. Седих поволі встає, надуває щоки, лупає себе по стегнах, наслідуючи командирів полка, і поволі карлючками виводить:

„Командируючий Н-им полком на мікешкиному фронті—Недайош Сапоженко“.

Вол. Іволгін.

„... артильщик Кузька Басалик—грамотій, під загальний регіт кухарів виводив зашкорубленими пальцями: Многавважаюцій господін Жорж Борман!..!“

Зібрання членів „Ку-Клукс-Клану“ в ночі.

„КУ-КЛУКС-КЛАН!“ В цьому є щось металеве, холодне, що нагадує ляск рушничного затвору.

Може, тому й добрано таку назву. Вона дорога, мила та приємна для вуха бандита, лицаря дрюку й проїзжої дороги.

Що ж воно таке за «Ку-Клукс-Клан»?—Хулганська організація. Її дух—реакція, сваволя.

Ще 60 років тому, під час «визволення» чорних, в Америці повстала

ками для очей, таємничі постаті, подібні до казкових мерців, що повставали з могил,—все це наводило жах на заляканих, забобонних мурунів.

Отака та „Біла Ліга“.

Друга стадія—це вже хулганство „романтичне“.

За імперіялістичної різанини старе „товариство“ відродилося під новою назвою „Ку-Клукс-Клан“.

До нього пристала „золота молодь“. Пересичені життям, молоді діти

Зібрання членів „Ку-Клукс-Клану“ в ночі.

„КУ-КЛУКС-КЛАН!“ В цьому є щось металеве, холодне, що нагадує ляск рушничного затвору.

Може, тому й добрано таку назву. Вона дорога, мила та приємна для вуха бандита, лицаря дрюку й проїзжої дороги.

Що ж воно таке за «Ку-Клукс-Клан»?—Хуліганська організація. Її дух—реакція, сваволя.

Ще 60 років тому, під час «визволення» чорних, в Америці повстала тайна організація «Біла Ліга», яку підтримували поміщики-рабовласники.

Метою «Білої Ліги» було закріпити чорних.

Вона всіма способами перешкоджала владі здійснити звільнення чорних рабів із їхніми білими хазяями.

Це перша стадія. Це — зародок організованої хуліганської реакції.

„Біла Ліга“—прародителька сучасного „Ку-Клукс-Клану“, що грає видатну роль в суспільному житті „вільних“ штатів.

Члени „Білої Ліги“ нападали на муринські сім'ї, вбивали їх, мордували.

Білий халат і білий ковпак, що закривав і лице, з попрорізуваними в ньому вузькими дір-

ками для очей, таємничі постаті, подібні до казкових мерців, що повставали з могил,—все це наводило жах на заляканих, забобонних муринів.

Отака та „Біла Ліга“.

Друга стадія—це вже хуліганство „романтичне“.

За імперіалістичної різанини старе „товариство“ відродилося під новою назвою „Ку-Клукс-Клан“.

До нього пристала „золота молодь“. Пересичені життям, молоді люди

знайшли новий зміст для свого дегенеративного існування в комедійно-піративно-театральній комедії.

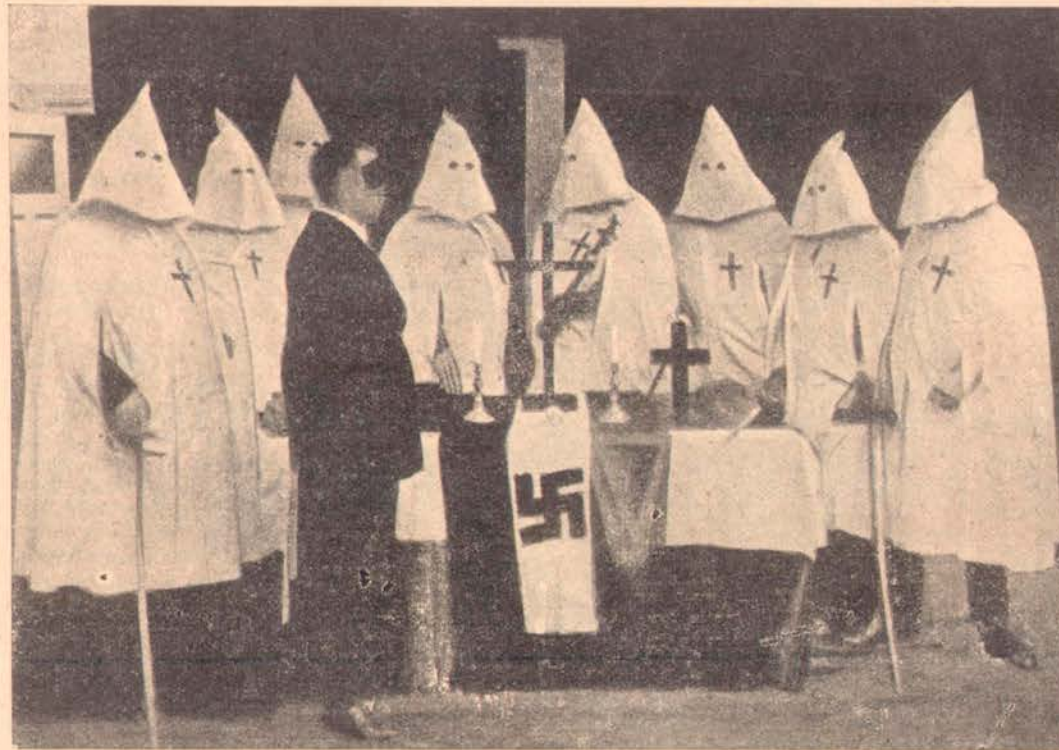
Таємничі знаки, таємнича одежа, тайні збори, нічні паради, клятви, присяги обов'язково при нічних обрядах, яскраве, зловіще полум'я, що прорізує непроглядну пітьму.

„Ку-Клукс-Клан“ зрадив своему попереднику.

Він позабув про муринів, обравши своїм об'єктом робітників.

Зразу, як повстав „Ку-Клукс-Клан“ покинув свою лінію.

Загони білих саванів нападали на оселі робітників запідозрених в революційних настроях. Жертву звичайно завозили в ліс і там чинили розправу.

Цю фотографію було знайдено німецькою поліцією під час арешту членів „Ордену вогненого хреста“. Фотографія ілюструє прийом нового члена до ордену. Обряди у німецькій організації такі ж самі, як у „Ку-Клукс-Клана“.

Вранця прив'язували до стовпа, били батогами, вирізували на тілі літери «К-К-К», мели на вогні.

Мордуючи свою жертву, члени патаги мовчали—ані парі з вуст.

Ічинивши розправу, банготи розходились по домах і на наступний день ніхто вже не міг знайти катів у виборних панах—синах банкірів, фабрикантів, купців.

Так було спочатку.

Тоді настала третя стадія.

„Некорисливість“, „робота“ для власної втіхи відійшли на задній план.

Робітничий рух шириться, і навіть жовтодзких любителів стало вже мало.

По великих містах почали організуватися спеціальні загони, що за добрі гроші пропонували свої послуги капіталістам.

Ці загони склалися вже з такого наброду: прогорілих банкірів, салдатів „американського легіону“, волоцюг, злодіїв, убивців.

Парад членів „Ку-Клукс-Клану“ у Вашингтоні. Вдалині, в перспективі—„Білий дім“.

Крім того, що члени „Ку-Клукс-Клану“ силоміць намагаються зривати страйки,—вони й на вулицях вчиняють бешкети під час робітничих демонстрацій.

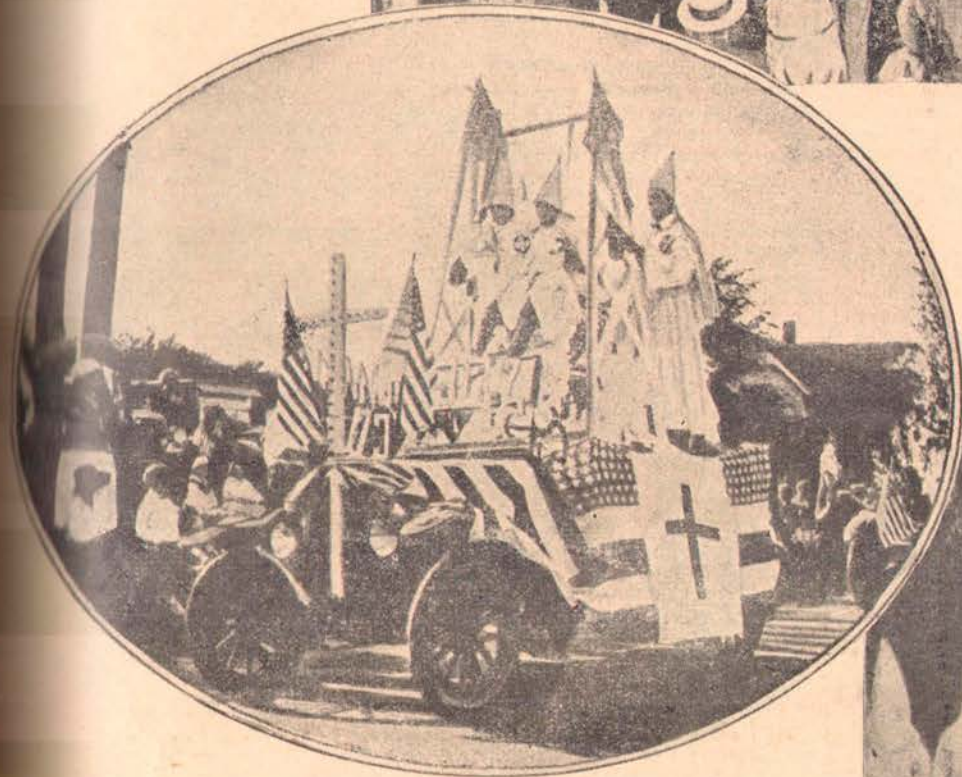

...у великих містах почали організуватися спеціальні загони, що за добрі гроші пропонували свої послуги капіталістам.

Ці загони склалися вже з старого наброду: прогорілих фантів, салдатів „американського легіону“, волоцюг, злодіїв, убивців.

Парад членів „Ку-Клукс-Клану“ у Вашингтоні. Вдалині, в перспективі—„Білий дім“.

Демонстрація на вулицях Нью-Йорку.

Банда стала набирати організовану форму.

В деяких місцях утворено спеціальні технічні школи для членів „Ку-Клукс-Клану“.

З тих шкіл випускають кваліфікованих „робітників-штрайкбрекерів“.

Власті, звичайно, потурають бандитам.

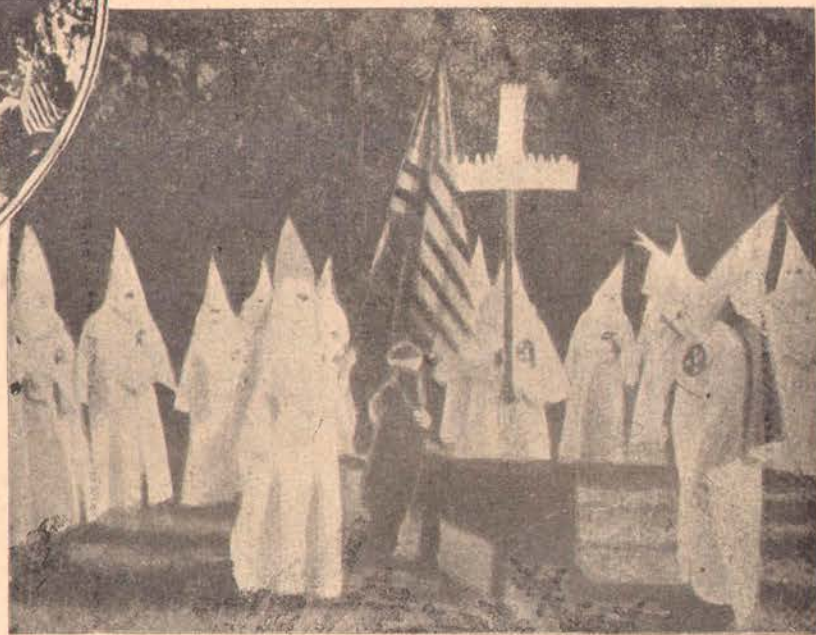
По вулицях Нью-Йорку, Вашингтону, по великих і малих містах „вільних штатів“ час від часу „Ку-Клукс-Клан“ демонструє свої сили, урочистою парадно-маніфестацією.

„Ку-Клукс-Клан“ субсидують трести, банки та окремі промисловці, які охорона інтересів капіталу—його початкова мета—чим далі набирає все більше й більше політичного характеру.

Крім того, що члени „Ку-Клукс-Клану“ силоміць намагаються зривати страйки,—вони й на вулицях вчиняють бешкети під час робітничих демонстрацій.

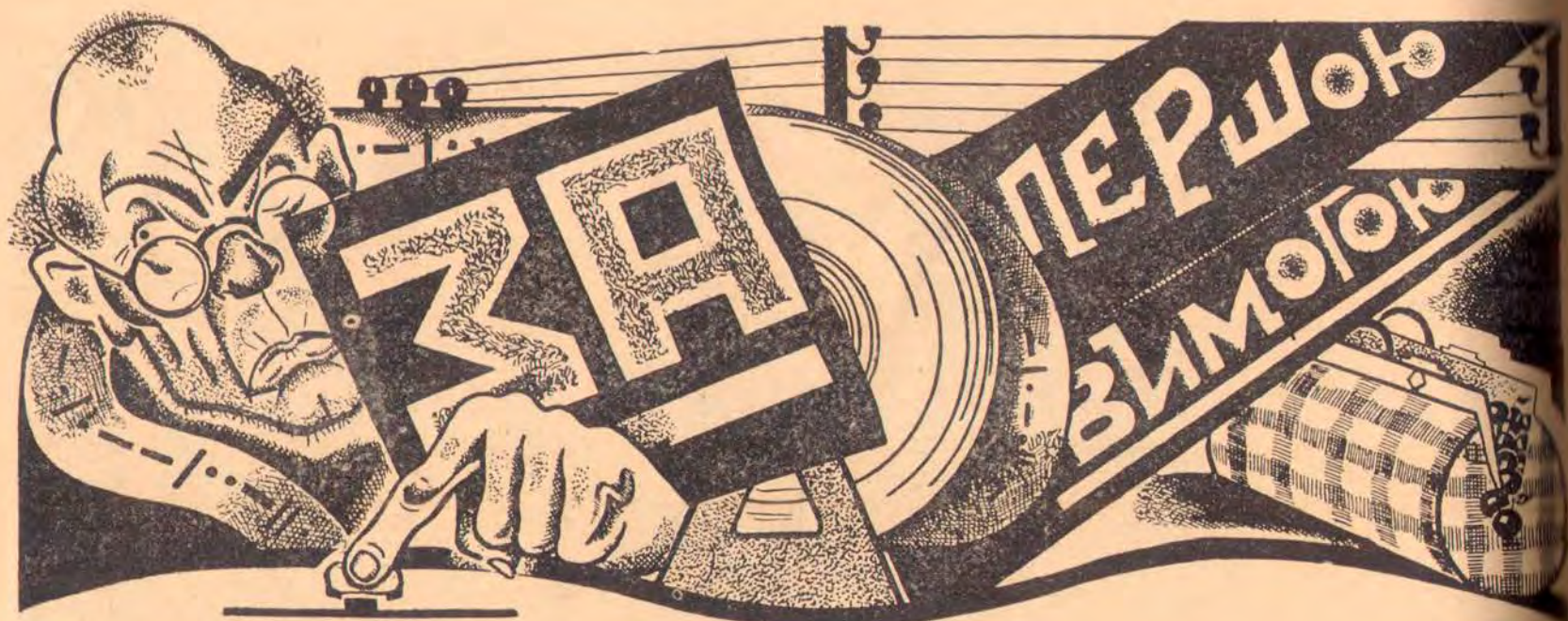
Особливо жорстоку боротьбу з американськими фашистами провадить революційна організація індустріальних робітників всього світу—„Ай-дабль-дабль-ю“ („I. W. W.“).

В. Ів.

Новий член „Ку-Клукс-Клану“ складає присягу додержуватися всіх правил.

(Гумореска)

Ех!.. І хороша-ж штука тарифний відпуск! Цілісінький рік очікуєш цього місяця, чи двох тижнів, як вже там, за кол'умовою, припадає на твою профспільчанську душу.

Отак, приблизно, тижнів за три до строку, день відпуску починає катастрофічно наближатися. Пульс одмовляється працювати, апетит зникає, праця твоя газетирська йде, якось, ні в тин, ні в ворота, а самого тебе безперестану гризуть думки:

— Цього року вже обов'язково треба придбати нову, гарну валіску.

Раніше проходячи бувало Пасажем виймаєш з портфеля газету й читаєш, щоб якось вітрина не спокусила, а тепер, наче непман який, стовбичиш біля галантерейних крамниць та годинами думкою прикидаєш, які трусики тобі найбільше до лица прийдуться.

З приятелем оце балакаєш, а сам думаєш: скільки-ж це мені одержати доведеться?..

— Платні стільки... Порядкового гонорару стільки... За два фейлетони... За чотири рецензії... За статтю про кооперацію... Та за дописи «від власного кореспондента»...

— Гаразд, їдьте... Тільки грошей усіх ми вам зараз не дамо... За паш треба платити... Але за першою телеграфною вимогою ми вам вишлемо решту...

Чиряченко хотів заперечити, але завів ніс знов пірнув у статтю про «Режим економії»... І його мовчазний протест проскочив над кудлатою головою, ударився об стінку і випливав разом з ним у двері.

І тільки на п'ятий день вилежування під сонцем далекого кавказького узбережжя, коли почала тріскатись і луштитись, обпечена шаленим сонцем шкура—Чиряченко почав себе картати сумнівами що до авторитетності зав'ової фрази: «за першою вимогою».

Тимчасом, гроші вилітали з кишені з більшою енергією, ніж нафта з Бібі-Ейбатського джерела.

Всі надії були на «решту».

Заплативши в останнє по рахунку в готелі «Каліфорнія», Чиряченко рушив до телеграфу. Невеличка жовта халупа була замкнена. Чиряченко почав чекати.

Через годину одчинились двері й з'явилась лиса голова в окулярах Хижі, бліді губи щось жували.

— Станьте в чергу—прожувала голова.

— Та ж тут нікого нема,—здивувався Чиряченко.

— Дарма, зараз будуть...

Нарешті Чиряченко достукався до віконця і всунув текст телеграми

— Це зайве,—прожувала басом голова,
—подайте тільки адресу, текст нам відомо.
Не ви перший, не ви

... і хороша-ж штука гарний відпуск! Цілий рік очікуєш цього місяця, чи двох тижнів, як вже там, за колумовою, припадає на твою профспільчанську душу.

Отак, приблизно, тижнів за три до строку, день відпуску починає катастрофічно наблизятися. Пульс одмовляється працювати, апетит зникає, праця твоя газетярська йде, якість, ні в тин, ні в ворота, а самого тебе безгерестану гризуть думки:

— Цього року вже обов'язково треба придбати нову, гарну валіску.

Раніше проходячи бувало Пасажем виймаєш з портфеля газету й читаєш, щоб якась вітрина не спокусила, а тепер, наче непман який, стовбиши біля галантерейних крамниць та годинами думкою прикидаєш, які трусики тобі найбільше до лица придуться.

З приятелем оце балакаєш, а сам думаєш: скільки-ж це мені одержати доведеться?..

— Платні стільки... Порядкового гонорару стільки... За два фейлетони... За чотири рецензії... За статтю про кооперацію... Та за дописи „від власного кореспондента“... Малувато!.. А проте, як усе відразу одержати та ще відпускні — вистачить.

А що вже цікавишся касовою готівкою свого видавництва! — і не сказати.

Наш брат газетяр, взагалі, людина демократична, ніколи за хмари не залітає, а

Зав'ів ніс знов пірнув у статтю про „Режим економії“...

тут так заприятелюєш з усім бухгалтерським складом, що аж-аж-аж! А з касієром — водою не розлієш!

Разом усі видатки й виплати обмірковуєш.

А вже, як прийде день останній, — ідеш до зава і кажеш зворушливо й з надрином:

— На якийсь час кидаю вас... У відпуск їду... Не хочеться мені з вами розставатись та лікар, знаєте, той....

Отак само й Чиряченко, як усі ми грішні робітники преси, чекав і хвилювався.

І коли прийшов його день великий, увійшов він до зава в кабінет і теж з тугою сказав:

— Іду я тимчасово... Не хочеться та, самі знаєте, лікар і взагалі... А мій відділ Суля береться обслуговувати... Людина він путня: не п'є, не курить, почерк у його той... хорший. Знов же, мову українську пройшов... Снявського на пам'ять вивчив...

Важко схилив зав свою кудлату голову і довго, довго тарабанів пролетарським, (ідеологічно витриманим на 100%), зав'овським пальцем об бювар.

Чиряченко стояв не дихаючи... Хтось подзвонив і потяглася довга, нудна ділова розмова по телефону. Далі зав почав читати довжелезну статтю з „Правди“ про „Режим економії у наших видавництвах“.

Чиряченко не вистояв — сів.

Під кінець зав проглянув список тих, що викликає К. К. і тільки після цього підняв замріані в просторах очі, перевів дух і меланхолійно сказав, дивлячись в бік північного бігуна, куди як відомо полетів Амундсен:

... треба платити... Але за першою телеграфною вимогою ми вам винні рещту...

Чиряченко хотів заперечити, але зав'ів ніс знов пірнув у статтю про „Режим економії“... І його мовчазний протест проскочив над кудлатою головою, ударився об стінку і виплив разом з ним у двері.

І тільки на п'ятий день вилежування під сонцем далекого кавказького узбережжя, коли почала тріскатись і луцтитись, обпечена шаленим сонцем шкіра — Чиряченко почав себе картати сумнівами що до авторитетності зав'ової фрази: „за першою вимогою“.

Тимчасом, гроші вилітали з кишені з більшою енергією, ніж нефть з Бібі-Ейбатського джерела.

Всі надії були на «рещту».

Заплативши в останнє по рахунку в готелі „Каліфорнія“, Чиряченко рушив до телеграфу. Невеличка жовта халупа була замкнена. Чиряченко почав чекати.

Через годину одчинились двері й з'явилась лиса голова в окулярах Хижі, бліді губи щось жували.

— Станьте в чергу — прожувала голова.

— Та ж тут нікого нема, — здивувався Чиряченко.

— Дарма, зараз будуть...

Нарешті Чиряченко достукався до віконця і всунув текст телеграми.

— Це зайве, — про-

жувала басом голова, — подайте тільки адресу, текст нам відомо. Не ви перший, не ви й останній.

Чиряченко не встиг роззявити рота.

— Раджу вам узяти місячний абонемент на 10 слів щоденно, для членів профспілок 25 процентів знижки, — жувала й ковтала голова. — А ось спеціальний порадник текстів, бачите:

— №1 — Висилайте рещту, сижу, як муха на кілку. Сидорів.

— А ось № 15. — Завтра кінчаю самозгубством, речі заарештовано. Сидорів... І 20. — Пострілом рот покінчив життям висилайте біографію некролог місцевій газеті не кажіть жінці. Сидорів...

— Ну, як, подобається?.. Тут оцей порадник з руками виринають... Це нам один журналіст склав...

Чиряченкові пішли зелені й жовті плями перед очима.

— Давайте адресу, — додав поштар, — у вас дуже симпатичне обличчя, я одразу починаю з №3 спеціального порадника текстів

Віконце зачинилось. Біля порога Чиряченкові кинулась у вічі схилена постать, що худими пальцями перелистувала „Спеціальний підручник текстів“.

— Номер дев'ятнадцятий, — прохрипів чийсь моторошний голос.

Десь в глибині кімнати методично зацокотів байдужий Морзе.

Уже давно з нової валіски Чиряченка якийсь черкесин продавав черешні, давно вже в його білих „джіммі“ похажала молошниця, а буфетчик-татарин прикрасив свої очі Чиряченковою гордістю — круглими окулярами в роговій оправі.

Та найбільш убійче було в кінці.

аво загадково мовчав.

Водом на Чиряченкові залишились тільки трусики. А це пізніше вудись гуляти й трусики і він використовував для одержання газети, акуратно одержував.

Після двадцятої телеграми прийшла відповідь. Це був товстий великий пакет з написом: „цінний“.

Настала урочиста хвилина.

Чиряченкові тремтіли пальці, коли він распечатував пакет. В середині шість примірників його біографії, акуратненько надрукованої на машині й завіреної місцькомом.

Та найбільш убойче було в кінці. Там було надруковано: „Небіжчик був великим громадським діячем, працював у організаціях Аерохема, Друг дітей, Червоного хреста, Товариства захисту тварин і рослин і в Модр'ї, у фонд якого й відписав решту від недоодержаного ним гонорару в розмірі 80-ти карбованців. Гроші будуть вислані за першою вимогою.“

Спи дорогий товаришу! Ти загинув як дійсний герой смертю революціонера на варті. Ти виконав свій обов'язок!“

Все це було підписано зав'ом.

Папери випали з рук Чиряченка.

Я. Б.

СТОЛИЦЯ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА

(Роскопки в Криму).

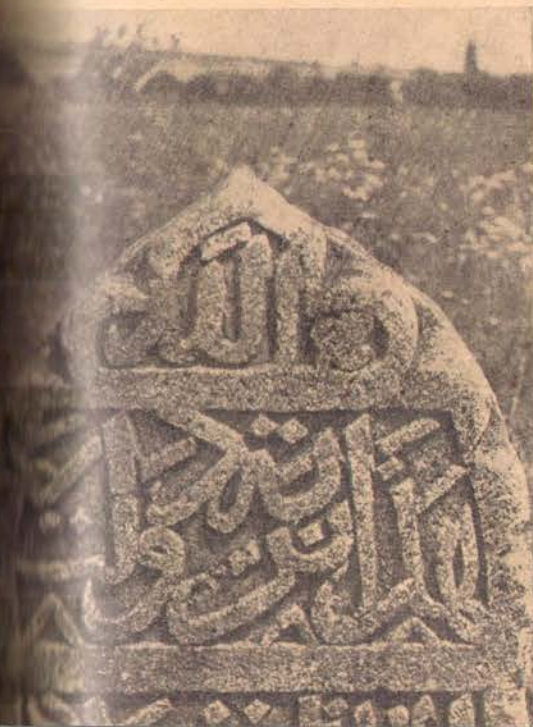
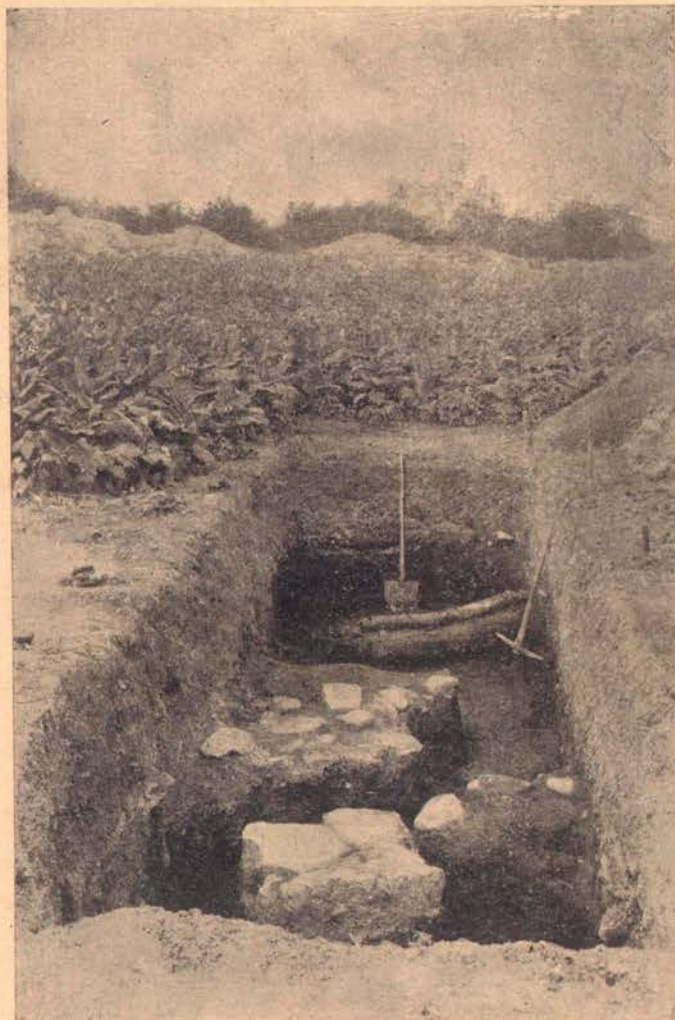
В РАЙОНІ Старого Криму не раз робили по хижацькому роскопки шукачі скарбів. Часом їм щастило і вони щось знаходили. Тільки недавно вивчати татарську старовину виряджено експедицію, що мала вияснити економічне й культурне значіння першої столиці кримських татар—Солхата.

Роскопки дали поняття про пишний розцвіт культури другої половини XIII і XIV століть, коли Солхат, столиця старого Криму, була в розцвіті. На глибині від одного до двох метрів експедиція познаходила силу цікавих даних, що свідчать про культуру того часу. Глибоко в землі, на поверхні якої тепер розкинулись тютюнові плантації, знайдено останки водогону, що існував 70 років тому. Цей водогін нагадує систему персидських „керизе“, що показує на вплив передне-азійської культури того часу.

Зайдено багато надгробків, мармурових пам'ятників, гробниць і навіть руїни порталу „медресе“—вищої школи того часу.

На гадку керівників експедиції, Старий Крим невичерпана скарбниця старовини, досі незайнята. Предмети старовини тут розтягається на будівельний матеріял, робиться з них сходи, жалобні плити,—навіть на те, щоб прив'язувати корови, користувалися цінними надгробками XIV віку. В старовинній, напіврозваленій генуезькій вежі зроблено одкриту сцену. В Карасубазарі розібрано недавно надзвичайно цікаві старовинні лазні, будовані XVI й XVII віку.

На охорону пам'ятників старовини, які чекають на систематичне наукове дослідження, звернув увагу кримський уряд. Роботи по роскопках і виявленню лиця столиці золотої орди

Зайдено багато надгробків, мармурових пам'яток, гробниць і навіть руїни portalу „медресе“—вищої школи того часу.

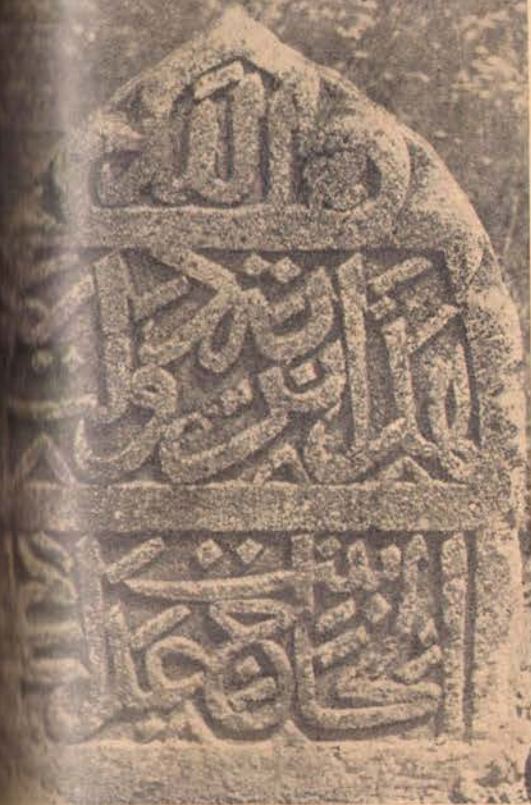
На гадку керовників експедиції, Старий Крим невичерпана скарбниця старовини, досі незайнята. Предмети старовини тут розтягається на будівельний матеріал, робиться з них сходи, жалобні плити,—навіть на те, щоб прив'язувати корови, користувалися цінними надгробками XIV віку. В старовинній, напіврозваленій генуезькій вежі зроблено одкриту сцену. В Карасубазарі розібрано недавно надзвичайно цікаві старовинні лазні, будовані XVI й XVII віку.

На охорону пам'яток старовини, які чекають на систематичне наукове дослідження, звернув увагу кримський уряд. Роботи по розкопках і виявленню лиця столиці золотої орди ще не скінчені, а ці розкопки дадуть багато цікавого матеріалу.

М. Поляновський.

Старовинний глиняний водогін.

Старовинний надгробок Девлета-Хана дочки Аджі-Абдул.

* * *

Лягає шир на вії,—
Рушає степ у путь
Під теплі сонцеві,
Де в гонах гул і гуд...

Де пісню голосною
Співає день між нив...
Люблю дзвінку весну я
І дотик теплих злив...

Люблю ходить полями,
Де мліє далина,
І небо тополями
Шумить біля млина...

Де в шумах сум і стома,
Де вітер гомонить...
Ой хочеться бетони
Покинуть хоч на мить!..

Дм. Гордієнко.

Руїни portalу старовинної „медресе“ (вищої школи).

ШАХТАРІ—ГЕРОЇ ПРАЦІ

Голова ВУЦВК'у Гр. Ів. Петровський на Всеукраїнському З'їзді гірняків нагороджує старих шахтарів Донбасу орденом Трудового Прапора за видатні заслуги по відбудові вугляної промисловости. Усі товариші працюють на шахтах 20—50 років, мають великий громадський і політичний стаж, будучи не раз арештованими за підпольну роботу. Довгорічній роботі мозолястих рук шахтарів, Радянська Україна завдячує відновлення основного нерву нашого господарства—вугляної промисловости.

ІЗ СНІЖНОЇ КАНАДИ

Такий тут білий світ, що очі сліпнуть
а довкруги в життю грязюка без кінця—
і аж в країні виміраючих індіан
святим зітханням питаєш сам себе:
„А де-ж країна моя“.

На преріях Канади вовки виють,
а в серці біль, як лис в лабетах—
і страшно робиться в цій чужині
коли подумаєш в тяжкій годині,
що доведеться тут померти.

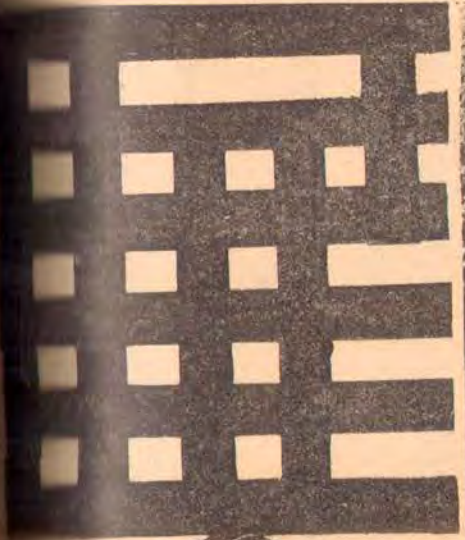
Чую стогони з-за далекого моря,
чую крик матері з Галичини—
і рвуся в цих снігах, паду в болоті,

мов на мені без ліку пут.
І я ненавиджу себе і проклинаю,
бо тисячний раз в душі питаю:
„Чого-ж я тут?“

А світ тут білий, аж очі сліпнуть
і довкруги в життю грязюка лиш одна.
Я знаю: прийде час—
і край мій вийде з підземелля,
і матінка моя з сльозами втіхи
напише мені: „Ти зрадив нас—
бо був не тут, а там!“

М. Ірчан.

КРИПАЕВ КРИПАЛИНА

КІРА-КІРАЛІНА

(Двічі роджена).

ЯЛТИНСЬКА кіно-фабрика ВУФКУ готує до постановки картину „Кіра-Кіраліна“, написану по роману Паноїґо-Істарті. Ця картина, як і всі твори згаданого автора, подає психоаналіз сімейних і суспільних відносин, що вражають своєю ненормальністю і скрізь переповнили келих терпіння балканських народів.

Ненормальний стан жіноцтва, його абсолютна нерівність з чоловіцтвом і сімейне поневолення надто помітні на Балканах, де, через турецьке панування, дуже позначився вплив Сходу. Це все відбиває роман, що малює трагедію сім'ї, як наслідок її деспотичного ладу, ще живих традицій і погляду на жінку, як на власність чоловіка—пана дому.

Жінка—річ, яку ще до її народження можна купити. З дня народження її огортає атмосфера, що пригноблює її власне „Я“; з перших проблисків свідомости вона чує на собі тяжку руку чоловіка—спочатку батька, далі—брата, потім—чоловіка. При перших ознаках достиглости її віддають у бруталні обійми чоловіка, перед яким вона звичаями й законом засуджена тремтіти.

Юна бунтівнича душа не вкладається в рямці розважної, безпристрасної жінки-рабині. Перший падкий погляд, що блиснув їй, що не зазнала радощів, здається, що вона знайшла своє щастя. Але одно

розчарування йде за другим, а грубі побої чоловікові тепер вже викликають в ній злобу, бажання протесту.

Кіру ще до її народження вбогі батьки продали глитаєві, підстаркуватому Ставрові, за борг, що не можуть йому сплатити. Ставро обережний, і, купуючи, він умовляється, що коли знайдеться хлопчик, борг зостається боргом.

Родиться Кіра. Дитина, ще не знає своєї долі, але чуває інстинктовну неприязнь до жорстокого Ставра. Одного разу, коли Кіра купалася, прибігла до неї захекавшись мати й сказала, що Кіра має зараз іти до Ставра.

Кіра втікає. За нею погоня. Брат Козма, його приятель Андрійо й Кіра заперлися в хаті й видержують облогу Ставра й Кіриноного батька. Під час боротьби Ставро вдарив ножем Андрійя і вбив його. Але у колотнечі труп опинився в руках Кіриноного батька. Козма втікає, Кіра попадається до рук Ставрові, а Кіриноного батька засуджують у тюрму за вбивство.

Безрадісне життя рабні-жінки, фактично ще дитини; випадкова зустріч з молодим греком: перші обійми другого чоловіка; жорстокі побої чоловіка — усе викликає в Кіри вже не байдужну покірність, а бажання протесту, лють. Жорстоко побита, вона кричить: «піді з першим-ліпшим».

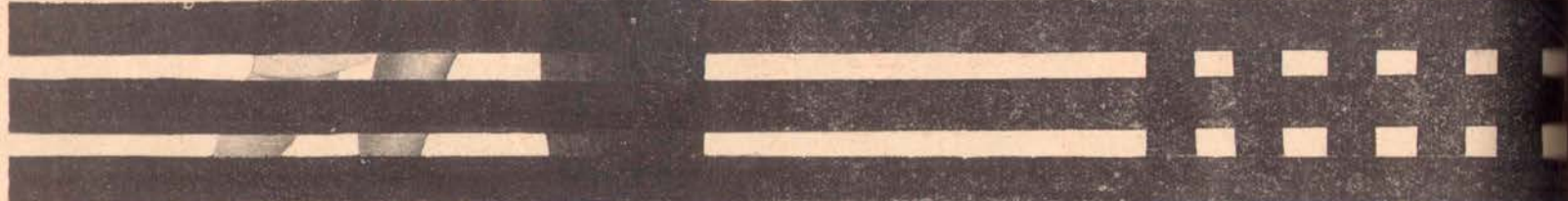
Козму-пачкаря, що одного разу пробрався до Кіри, на доніс Ставра арештовують. Старий Ставро спокійно молиться перед тим, як

кірність, а бажання протесту, лють. Жорстоко побита, вона кричить: «піді з першим-ліпшим».

Козму-пачкаря, що одного разу пробрався до Кіри, на доніс Ставра арештовують. Старий Ставро спокійно молиться перед тим, як

лягти спати, думаючи, що Козма піді, ком, у тюрмі, й не знає, що Кіра пила його своїм тілом в офіцера руської сигуранци.

Козма несподівано з'являється в Ставровій хаті із свідком Андрійового виства. Це примушує Ставра дати волю Кірі, бо інакше йому не минути тюрми.

Полишена самій собі, раптом викинена від Ставрової тиранії, Кіра по своєму користується своєю волею живучи на кошт пачкаря Козми.

Обставини змінюються. Ставро Кіра—два лабори, які відділяє один від одного не тільки територія, а й різна психологія. З одного боку понурий такий самий сином від першого швагря батько, з другого мати, що розважається з майже дорослою дочкою й сином. Днями в-день мати й дочка підмальовували собі очі й брови кінаросом, губи, щоки й нос завше красили ясною фарбою кірма. а скінчивши це, бралися за туалет волосся. Потому всі трое бралися за руки, танцювали, цілувалися.

Коли наставав вечір, приходили гості сафіри (гості); „казаїфи“ „саральє“ чай, каву, курили наргіле й танцювали. Коли вривався батько, гості втікали вночі, а батько починав жорстоко бити матір і дочку, намагаючись понівечити обличчя.

Одного разу це скінчилося сумніш, ніж завжди: батько покалічив Кіру, що була на побаченні з ненавидним йому греком, вибив їй око. Ошалілий дід матір з дітьми у льох.

Маленькому синові Дрогоміхові вдалося визволити матір і сестру й вони вийшли разом із Козмою.

Для Кіраліні—Кіриній дочці—спадає на розум нещаслива думка покликати батька грека. Мати, що чекає на березі, хвилюється, йде до грека, але застає порожню хату. Розкидані Кіралініні речі свідчать про те, що Кіраліні вбита з греком.

Для Кіри ввесь світ втратив всяку ціну: вона зриває з ока свого перев'язку. Вона вмерла Кіра фізично, чи ні,—це значіння не має. Бесумнівно, попередньої не стало, вона загинула, й загинула не через фізичне каліцтво, а через те, що втратила останню надію бачити себе щасливою у своїй дочці.

У цей час на пароході, що мав відплисти до Костянтинополя, розигралася боротьба між Ставром, що втік з міста, й греком, що віз Кіраліну. В рішучій боротьбі виявилася вся сила зненависти дочки до батька. Зненависть була сильніша, ніж до грека, й дочка пхнула батька у воду.

Вона розправилася з греком їй не вдалося—її замкнуто в трюм пароходу разом з іншими жертвами, призначеними для гаремів і борделів.

На послуг авторів сценарія—Варлеської й Плесьської, окрім великої їхньої любові до переробці роману на сценарій, з усіма сюжетними, художніми й технічними досягненнями, що випливають з цього, при цілковитому збереженні

теми, палкості нюансів і калейдоскопічності П. Істарті, — треба залічити те, що вони поставили епіграфи на початку кожної частини (з Шпенглера, Достоевського, Ніцше, Толстого й інш.). Це, треба визнати, далеко краще, ніж звичайні назви частин.

Картину знімає оператор Форкаш, що приїхав недавно з Німеччини, відомий своєю роботою по картині «Королева рабів», що мала успіх по всьому світу, і знайомою нашому глядачеві «Помстою фараона».

Над художнім оформленням картини працює художник-архітектор Шарфенберг, відомий нам по картині «Боротьба велентів».

В головних ролях фотографуються арт. Валерська; Рубина, Хайрі й інші. Щоб прискорити й здешевити випуск картини, паралельно із зйомками робиться й монтаж картини.

Завдання постановки картини «Кіра-Кіраліна», говорить постановщик її Б. С. Глаголін — у тому, щоб на ґрунті соціального розкладу й боротьби сімейних відносин показати таємничий хід соціальної революції, що виявляється в безконечних сутичках і несвідомій, але загальній боротьбі.

ФІЗКУЛЬТУРА

ТА СПОРТ

ЗА МІСТО, БЛИЖЧЕ ДО ПРИРОДИ

Весна, лагідна, ласкава кінчається... Що день спека збільшується. Тяжко дихати серед кам'яниць великого міста. Хочеться подихати свіжим запашним повітрям полів і лісів, хочеться втекти від докучливого міського гамору, від метушні...

Шість днів, днів праці, минуло. Сьогодні день відпочинку. Треба використати його як слід...

Трамваї, автобуси, візників береться з бою. Кожен поспішає швидче вирватися з душних обіймів столиці у Люботин, Високий, Карачівку... ідуть переповнені потяги. Грузовики, автобуси спішають перевезти усіх, що хочуть провести день в парку, в Помірках.

З 12 годин дня в парку вже повно. Одні пристойно прохочають по головній алеї, другі мальовничо розтаборилися в затишних куточках із примусами, дитьми й пелюшками. Треті, йдучи за фізкультурницьким гаслом „Сонце — джерело життя“, старанно беруть соняшні ванни, заховавшись далі від нескромних очей.

На великій прогалині особливо весело. Вже здалека чути ухання м'яча і звук судової сирени.

Мабуть, у футболу грають!

Під керуванням свого інструктора студенти Комуністичного Університету ім. тов. Артема грають в нову для Харкова гру у „волей-бола“. Стовпи, сітку, усе поприносили з собою, встановили, і гра закипіла. От це діло! І самі награвся у-волю, до того-ж на чистому, свіжому повітрі, і глядачів, що обступили їх шільним колом, з'агітують до фізкультури.

Остеронь, теж артемівці, грають у скраклі.

Такі екскурсії за місто артемівці роблять не вперше. Слід би й іншим

Артемівці грають у „волей-бола“.

Грають тут і в гандбола. Такі самі „ворота“ з шапок або кепок. На лицях — спортивне захоплення.

Коли походити по парку, то можна буде побачити ще багато гравців у

Високий, Карачівку... ідуть переповнені потяги. Грузовики, автобуси спішать перевезти усіх, що хочуть провести день в парку, в Помірках.

З 12 годин дня в парку вже повно. Одні пристойно проходять по головній алеї, другі мальовничо розтаборилися в затишних куточках із примусами, дітьми й пелюшками. Треті, йдучи за фізкультурницьким гаслом „Сонце — джерело життя“, старанно беруть соняшні ванни, заховавшись далі від нескромних очей.

На великій прогалині особливо весело. Вже здалека чути ухання м'яча і звук судової сирени.

Мабуть, у футболу грають!

Під керуванням свого інструктора студенти Комуністичного Університету ім. тов. Артема грають в нову для Харкова гру у „волей-бола“. Стовпи, сітку, усе поприносили з собою, встановили, і гра закипіла. От це діло! І самі награвся у-волю, до того-ж на чистому, свіжому повітрі, і глядачів, що обступили їх шільним колом, з'агитують до фізкультури.

Осторонь, теж артемівці, грають у скраклі.

Такі екскурсії за місто артемівці роблять не вперше. Слід би й іншим гурткам піти за їхнім прикладом і менше топтатися по пильних спортивних майданчиках в ті дні, коли є можливість виїхати за місто.

Дивлячись на артемівців, й інші „фізкультурники“ вправляються. Дві шапки, покладені на землю, правлять за футбольні ворота. Кілька здорових хлопців з захопленням стараються загнати м'яча, тим часом як інші обороняються, як справжні футболісти.

Артемівці грають у „волей-бола“.

Стрибання в гору за допомогою дрючка.

Грають тут і в гандбола. Такі самі „ворота“ з шапок або кепок. На лицях — спортивне захоплення.

Коли походити по парку, то можна буде побачити ще багато гравців у футболу, гилку й інші гри, а той фізкультурників, що організовано тренуються в біганні.

На стадіоні „Червоний залізничник“.

На окраїні, на Іванівці, лежить стадіон „Червоний залізничник“. В Харкові багато ще навіть фізкультурників, що не бували на цьому спортивному майданчику.

А побувати слід — це найкраще, не тільки в Харкові, а й на Україні місце для занять спортом. Коли увіходиш, зразу кидаються в вічі немезні криті трибуни, що тягнуться здовж усього футбольного поля.

Внизу під трибунами містяться: лікарсько-антропометричний пункт, канцелярія, комора, спільна кімната, тир, кімнати, де роздягаються чоловіки й жінки, душ для чоловіків і для жінок.

Навколо футбольного поля 400-метрова доріжка. Окремо — гандбольний, баскетбольний, теніс і інші майданчики.

В невеликому павільйоні — влаштовано червоний куточок і бібліотеку. Життя на стадіоні починається з 5 години вечора. Залізничники — слесарі, робітники — приходять сюди відпочити, розізнатися і укріпити своє здоров'я.

Інструктори тут добрі, знають і люблять своє діло. Навіть футболістів непокірних зуміли покорити своїм впливу. Не лише ганяють м'яча, а роблять і вправи, потрібні для загальної підготовки і всебічного розвитку. Тут і корегуючі вправи і вправи, що розвивають верхню частину тіла, і інші.

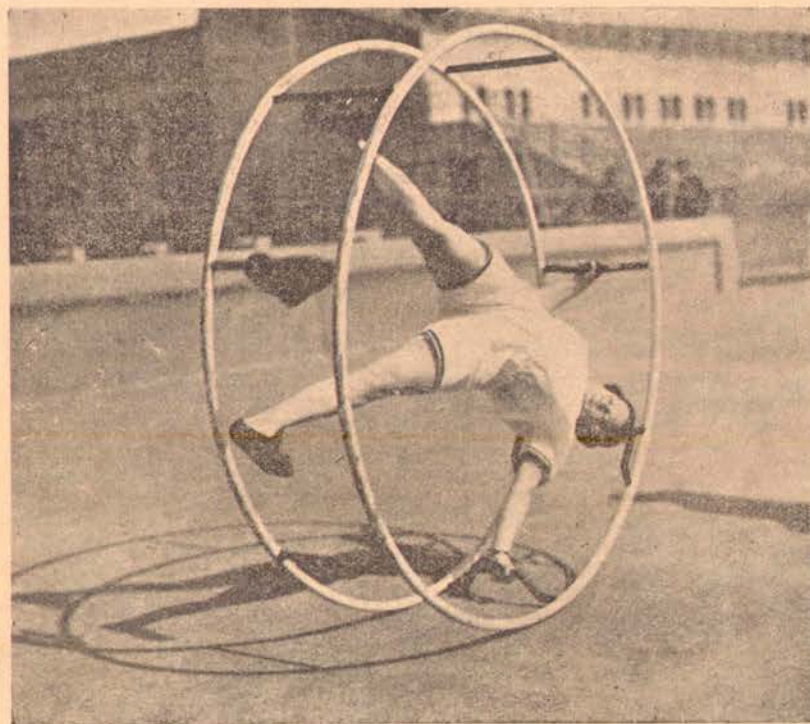
Фізкультурниці з захопленням грають в корисну для жіноцтва гру в баскетбол. Гандболісти в себе на майданчику грають в гандбол. Цікаво теж вправи в стрілецькому гуртку.

А після занять одні йдуть до червоного куточка почитати газету, книжку або в шахи пограти, а інші про фізкультуру говорити починають або хор організують та співають...

Футбольний сезон у Харкові.

Сезон цього року обіцяє дати багато цікавого любителям футболу. Коло 100 команд бере участь в розіграх першества Харкова. Кожного неділі з ранку до смерку на всіх кращих 9-х майданчиках ідуть матчі. Звичайно, найцікавіші перемоги найдужчих команд класу А.

Багато має бути змагань з чужинцями... А з кращими союзними командами матчів хоч одбавляй: з Москвою, Ленінградом, Одесою, Миколаєвом, Сталиним, Катеринославом, Дружківкою, Горлівкою, Краматорською, Баку й інш. мають м'ятися харківці силами.

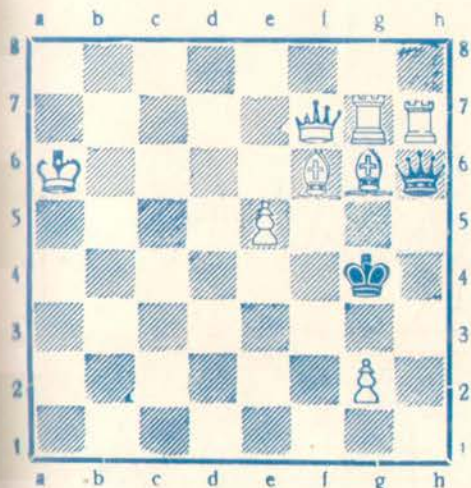
Нова форма спорту в Німеччині.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Задача № 29. А. Марі

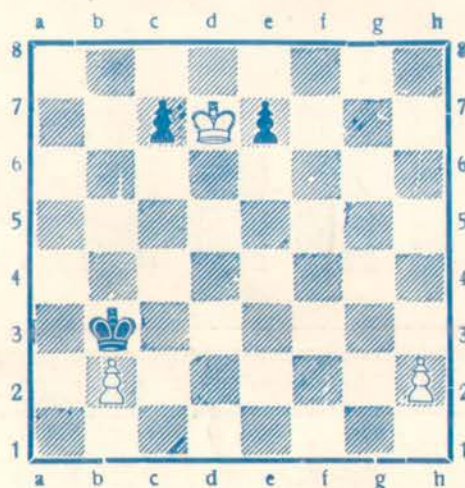

Білі — Краб Фf7 Тg7, h7
Сf6, g6 п. e5, g2 (8)

Чорні — Кр g4 Фh6 (2)

Мат за 2 ходи.

Етюд № 6. Г. Адамсона

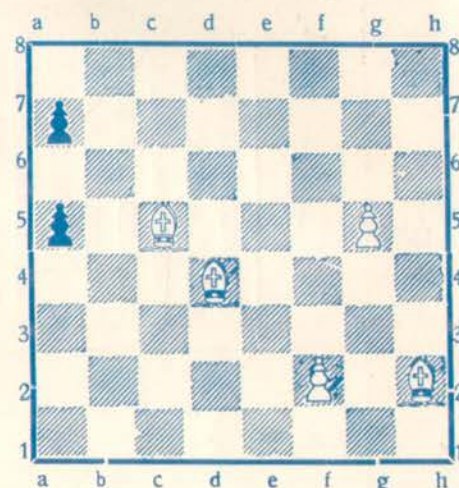

Білі — Кр d7 п. b2, h2 (3)

Чорні — Кр b3 п. c7, e7 (3)

Білі виграють

Завдання № 24. І. Болдишева

Білі — Dc5, d4, h2 ш. f2, g5 (5)

Чорні — Ш. a5, a7 (2)

Заперти шашку

Партія № 38. Гамбіт ферзевих пішаків

Відіграна на міжнародньому турнірі у Земмерінгу

Білі — Д-р А. А. Альохін.

Чорні — Д-р К. Трейбал.

d2 — d4	d7 — d5	18.	К f3 : g5	Ф e7 : g5
c2 — c4	e7 — e6	19.	e4 — e5!	С d6 — e7
e2 — e3	e7 — e6	20.	d4 — d5!!)	К a6 — c5
С f1 — d3)	f7 — f5	21.	d5 : e6	К c5 : b3
Ф d1 — c2	Ф d8 — f6	22.	e6 : d7)	К b3 — a1
К b1 — c3	С c8 — d7)	23.	Т f1 : a1	Т f8 — d8
К g1 — f3	С f8 — d6	24.	Т a1 — d1	Ф g5 — h4
a2 — a3	К g8 — h6	25.	e5 — e6	b5 — b4
h2 — h3	К h6 — f7	26.	a3 : b4	Ф h4 : b4
b2 — b3	g7 — g6	27.	К c3 — e2	Т a8 : a5
С c1 — b2)	Ф f6 — e7	28.	К e2 — d4	Т a5 — c5
b3 — b4!	d5 : c4	29.	Ф c2 — e2	Ф b4 — c4)
С d3 — c4	b7 — b5	30.	С b2 — c3	Ф c4 — d3

Партія № 38. Індійська.

Відіграна у 17-му турі у Земмерінгу

Білі — Р. Реті.

Чорні — К. Гильг.

1.	d2 — d4	К g8 — f6	18.	С d4 — b2	b6 — b5
2.	c2 — c4	e7 — e6	19.	С c4 — b3	e5 — e4
3.	К b1 — c3	С f8 — b4	20.	К f3 — d4	Ф e7 — d6
4.	e2 — e3	b7 — d6	21.	g2 — g3	Ф d6 — d7
5.	С c1 — d2	С c8 — b7	22.	Т f1 — d1	Ф d7 — h3
6.	К g1 — f3	c7 — c5	23.	Ф e2 — f1	Ф h3 — h5
7.	d4 : c5	С b4 : c5	24.	Ф f1 — e2	Ф h5 — h3
8.	С f1 — d3	0 — 0	25.	Ф e2 — f1	Ф h3 — h5
9.	0 — 0	d7 — d6	26.	Т a1 — c1!	К f6 — g4
10.	Ф d1 — e2	d5 : c4	27.	Ф f1 — g2	К g4 — e5
11.	С d3 : e4	К b8 — c6)	28.	Т c1 — c5	С b8 — d6
12.	a2 — a3	Ф d8 — e7	29.	g3 — g4!!)	Ф h5 : g4

Мат за 2 ходи.

Партія № 38. Гамбіт ферзевих пішаків

Відіграна на міжнародньому турнірі у Земмерінгу

Білі — Д-р А. А. Альохін.		Чорні — Д-р К. Трейбал.	
d2—d4	d7—d5	18.	K f3 : g5 Ф e7 : g5
c2—c4	c7—c6	19.	e4—e5! C d6—e7
e2—e3	e7—e6	20.	d4—d5! ¹⁾ K a6—c5
C f1—d3 ¹⁾	f7—f5	21.	d5 : e6 K c5 : b3
Ф d1—c2	Ф d8—f6	22.	e6 : d7 ²⁾ К b3—a1
K b1—c3	C c8—d7 ²⁾	23.	T f1 : a1 T f8—d8
K g1—f3	C f8—d6	24.	T a1—d1 Ф g5—h4
a2—a3	K g8—h6	25.	e5—e6 b5—b4
h2—h3	K h6—f7	26.	a3 : b4 Ф h4 : b4
b2—b3	g7—g6	27.	K c3—e2 T a8 : a5
C c1—b2 ³⁾	Ф f6—e7	28.	K e2—d4 T a5—c5
b3—b4!	d5 : c4	29.	Ф c2—e2 Ф b4—c4 ⁴⁾
C d3 : c4	b7—b5	30.	C b2—a3 Ф c4 : e2
C c4—b3	a7—a5	31.	K d4 : e2 T c5—d5
b4 : a5	K b8—a6	32.	T d1 : d5 C e7 : a3
e3—e4	0—0	33.	T d5—d3 C a3—c5
0—0	K f7—g5	34.	K e2—d4 Чорні здалися.

¹⁾ Мета цього ходу: білі доглядають пункта f5 і загрожують після f4—d7 c4:d5 і чорні муситимуть брати пішаком С, що дасть білим можливість атакувати по лінії С.

²⁾ Хід не найкращий, бо він відбирає поле для К b8.

³⁾ Білі загрожують 12. К f3—e5 C d6:e5 13. d4:e5 K f7:e5 14. d4—e2! і тоді вони захоплять діагоналю a1—h8.

⁴⁾ Блискуча комбінація: на 20... c6:d5 білі грають 21. К c3:d5 e8—e8 22. Ф c3—d1 C d7—c6 23. f2—f4 Ф g5—h4 24. К f6+i т. д.

⁵⁾ Білі мають 2 зв'язаних пішака за якість.

⁶⁾ Прискорює кінець, але і інші ходи не спасли б партії.

Ця партія грана в гострому етилі Альохіна.

Партія № 12 Косяк

Віграна в 12-м турі турніра чемпіоната м. Харкова по шашкам.

Білі — А. Черакшин.		Чорні — Б. Вербицкий.	
c3—b4	b6—c5	9.	a3 : c5
b2—c3	f6—g5	10.	c3—d4
c3—d4	g7—f6	11.	d2—c3
d4 : b6	a7 : c5	12.	d4—e5
a1—b2	g5—h4	13.	c3—b4
g3—f4	f6—g5	14.	e5 : c7
b2—c3	h8—g7	15.	f4—e5!
b4—a5	c5—b4	16.	b4 : d6
		17.	e1 : c3
		18.	c3—b4
		19.	b4—c5

d6 : b4
b4—a3
e7—d6
d6—c5
c7—d6
b8 : d6
d6 : d2
d8—e7
e7 : c5
c5—d4
чорні здалися.

Партія № 38. Індійська.

Відіграна у 17-му турі у Земмерінгу

Білі — Р. Реті.		Чорні — К. Гильг..	
1.	d2—d4	18.	C d4—b2 b6—b5
2.	c2—c4	19.	C c4—b3 e5—e4
3.	K b1—c3	20.	K f3—d4 Ф e7—d6
4.	e2—e3	21.	g2—g3 Ф d6—d7
5.	C c1—d2	22.	T f1—d1 Ф d7—h3
6.	K g1—f3	23.	Ф e2—f1 Ф h3—h5
7.	d4 : c5	24.	Ф f1—e2 Ф h5—h3
8.	C f1—d3	25.	Ф e2—f1 Ф h3—h5
9.	0—0	26.	T a1—c1! K f6—g4
10.	Ф d1—e2	27.	Ф f1—g2 K g4—e5
11.	C d3 : e4	28.	T c1—c5 C b8—d6
12.	a2—a3	29.	g3—g4! ¹⁾ Ф h5 : g4
13.	b2—b4	30.	Ф g2 : g4 K e5 : g4
14.	K c3—b5 ²⁾	31.	T c5—g5 K g4—e5
15.	C d2—c3	32.	f2—f4! K e5—d3
16.	K b5—d4	33.	T d1—d3 h7—h6
17.	C c3 : d4	34.	T g5—g3 ³⁾ Чорні здалися.

¹⁾ Позиції обох майже симетричні і тепер білі домагаються ще слоном захопити велику діагоналю для атаки.

²⁾ Щоб не дати білим переваги 2 слонів, на 14. К e5 білі грають 15 К d6 К : f3+16. g2 : f3, далі e3—e4 і потім матимуть можливість атакувати по відкритій лінії g.

³⁾ Білі не можуть грати C : b6, по після ходів чорних e4 і Ф d6 вони втрачають фігуру.

⁴⁾ Цікаво зіграно; на Ф h5—h4, або h6 білі грають К f5. На 29. Ф g6 білі жертвують якість 30. T : e5 C : e5 31. К f5.

⁵⁾ Простий хід, що веде до виграшу, на 34... e : d 35. К f5 g5 36. T h3 : h6.

Одна з найкращих партій Земмерінгского турніра.

**В
У
Ф
К
У**

**НАЙБЛИЖЧИЙ ВИПУСК
ЯЛТИНСЬКА КІНО-ФАБРІКА**

ВУФКУ

КІРА -

**К
І
Р
А
А**

Сценарій
ВАЛЕРСЬКОЇ
і ПЛЕСЬКОГО

за романом
Панаїт ІСТРАТІ

РЕЖИСЕР **Б.С. ГЛАГОЛІН**
Оператор ФАРКАШ

В У Ф К У

**І
Р
А
Л
Л
І
Н
А**